Muhammed Salih El-Munedždžid

skrušenost u namazu

postizanje i razvoj kroz trideset i tri načina

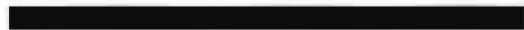
Ebu Hurejre, r.a., prenosi: *"Allahov Poslanik ﷺ je rekao: "Prvo zašta će čovjek polagati račun na Sudnjem danu je namaz, pa ako mu bude ispravan i primljen spasio se je i uspio. A ako mu namaz ne bude primljen izgubio je i propao".* (*Tirmizi – hasen*)

SKRUŠENOST U NAMAZU

postizanje i razvoj kroz 33 načina

Naslov originala:

Selase ve selasine sebeben
li-l-hušu'i fi salati

SKRUŠENOST U NAMAZU

postizanje i razvoj kroz trideset i tri načina

Muhammed Salih el-Munedždžid

Tešanj, 2001./1422. god

RECENZIJA

Hvala Allahu Gospodaru Svjetova na blagodati islama. Neka je salavat i selam na Njegova Poslanika i na sve one koji ga budu slijedili do Sudnjeg dana.

Pročitao sam knjigu ***Skrušenost u namazu*** autora Muhammeda Saliha El-Munedždžida u prijevodu Jasmina Hadžikadunića. Iz rukopisa prijevoda vidi se da je tema koju knjiga tretira stručno obrađena i adekvatno prevedena.

Neće biti pretjerano ako napišem da je ovo prva cjelovita knjiga koja obrađuje temu skrušenosti u namazu, a koja sadržava trideset i tri načina njenog postizanja.

U mnogo većoj smo potrebi za ovom knjigom nego li za knjigama koje govore o namazu u praktičnom smislu.

Jer, koliko je čovjek skrušen i skoncentrisan u namazu kao formalnom vidu ibadeta, toliko je njegov namaz prihvaćen kod Uzvišenog Allaha.

Mnogo je klanjača koji od svoga namaza neće imati ništa drugo do običnu fiskulturu i kondiciju za tijelo.

Zbog toga smatram da će ova knjiga imati širok prijem kod naših vjernika. Skrušenost nam je potrebna kao žednom voda.

Od srca je preporučujem i molim Uzvišenog da njenog autora, prevodioca i sve koji je budu čitali obilato nagradi ...

hfz. mr. Senaid Zajimović

UVOD

Neka je hvaljen Uzvišeni Allah, Gospodar Svjetova, koji kaže u jasnoj Knjizi:

﴿...وقوموا لله قانتين﴾

I pred Allahom ponizno stojte ... (El-Bekara, 238.)

I kaže za namaz:

﴿واستعينوا بالصبر والصلاة وإنها لكبيرة إلا على الخاشعين﴾

I pomozite sebi molitvom, to je zaista teško osim bojaznima. (El-Bekara, 45.)

Neka je salavat i selam na Imama i predvodnika bogobojaznih, Muhammeda ﷺ i na njegovu časnu porodicu i njegove ashabe.

A potom: Doista je namaz najvažniji praktični rukn vjere, a skrušenost u njemu jedna od njegovih pretpostavki. Allahov neprijatelj, Iblis (neka je Allahovo prokletstvo na njega), se zakleo da će sinove Ademove obmanjivati i zavoditi putem zablude, do Sudnjeg dana.

I kaže:

﴿ثم لآتينهم من بين أيديهم ومن خلفهم وعن أيمانهم وعن شمائلهم ولا تجد أكثرهم شاكرين﴾

Pa ću im sprijeda i straga, s desna i s lijeva prilaziti ... (El-Ea'raf, 17.)

Jedna od njegovih, najznačajnijih spletki je odvraćanje ljudi od namaza, svim raspoloživim sredstvima. Koristi se i došaptavanjem (vesvese) kako bi klanjače lišio uživanja i smirenja koje namaz prouzrokuje u ljudskoj duši i oduzeo im obećanu nagradu. Skrušenost je prvo što će Uzvišeni Allah podići sa zemlje i oduzeti iz

srca ljudi. Vremena u kojima živimo, od posljednjih su, pa se riječi Huzejfe, r.a., posebno odnose na nas: *"Prvo, što će iščeznuti iz vaše vjere je skrušenost, a posljednje što će nestati je namaz. Klanjaće ljudi koji nemaju u srcu dobrote, a uskoro ćeš ulaziti u mesdžid, ne vidjevši ikoga bogobojazna".* [1]

Analiziranje samog sebe i primjedbi drugih ljudi (na šejtanove vesvese u toku namaza), kao i nestanak skrušenosti, ukazuje na potrebu da se ova tema razmotri. Neka to bude opomena za mene i moju braću muslimane, i molim Uzvišenog Allaha da ovo djelo učini korisnim, Amin.

Uzvišeni kaže:

﴿قد أفلح المؤمنون * الذين هم في صلاتهم خاشعون﴾

Ono što žele – vjernici će postići, oni koji svoju molitvu ponizno obavljaju ... (El-Mu'min, 1.-2.) Što znači: Strahovati od Allaha i na smiren način.

Skrušenost znači smirenost, dostojanstvenost, spokojnost, poniznost i skromnost. Ono što čovjeku omogućava posjedovanje skrušenosti je strah od Allaha i osjećaj da ga On konstantno posmatra. [2]

Takođe, skrušenost podrazumijeva da srce stoji pred Uzvišenim Allahom u poniznosti i pokornosti. [3]

Prenosi se od Mudžahida, tumačeći riječi Uzvišenog Allaha, koji kaže:

﴿... وقوموا لله قانتين﴾

---

[1] *El-Medaridž*, 521/1.

[2] *Tefsir Ibn Kesir*, Daru-l-Š'ab, 6/414.

[3] *El-Medaridž*, 1/520.

I pred Allahom ponizno stojte ... (El-Bekara, 238.), - dio poslušnosti je u naklonu koji treba biti svečan i pokoran; spustiti pogled i biti skroman zbog straha koji klanjač osjeća prema svom Gospodaru. [1]

Mjesto bogobojaznosti je srce, a njegovo djelovanje se manifestuje na tijelu, jer organi slijede srce. Ako je srce ogrezlo u korupciji iz nemara ili zbog šejtanovih vesvesa, i tijelo će, isto tako, biti iskvareno.

Srce je poput vladara, a dijelovi tijela - njegovi podanici koji slijede naredbe. Ako je vladar svrgnut, njegovi podanici zbunjeni su i rastrojeni, što se dešava u slučaju kada u srcu nema skrušenosti.

Lažno pokazivanje skrušenosti pred drugim ljudima strogo se kritikuje.

---

[1] *Ta'zim Kadri es-Salati,* 188/1.

Među znakovima iskrenosti je:

PRIKRIVANJE SKRUŠENOSTI

Huzejfa, r.a., imao je običaj da kaže: *"Čuvajte se licemjerstva u skrušenosti"*. *Pa je upitan: "Šta je to licemjerstvo u skrušenosti?" Odgovorio je: "Kada tijelo ispoljava skrušenost koja ne potiče iz srca"*.

Fudail ibn Ijjad je rekao: *"Ružno je vidjeti čovjeka da ispoljava skrušenost, koju ne posjeduje njegovo srce". Neko je vidio čovjeka pogurenog tijela i ramena, pa mu je prišao i rekao, "Skrušenost je tu," ukazujući na srce, "a ne ovde ", tapšući ga po ramenima.* [1]

Kaže Ibnu-l-Kajjim (Allah mu se smilovao), objašnjavajući razliku između istinske bogobojaznosti i lažne skrušenosti licemjera: *"Bogobojaznost vjernika ogleda se u njegovom srcu koje je pokorno, ponizno i svjesno Allahove Veličine; puno strahopoštovanja i strepnje, dok se u potpunosti ne preda svome Uzvišenom Gospodaru. Stidljivo i sa ljubavlju priznaje Njegove blagodati i vlastite greške. Nema sumnje da će skrušenost srca biti praćena i od ostalih organa tijela. Lažna bogobojaznost ispoljava se razmetanjem i pretvaranjem, bez udjela srca"*. Tako su se neki Ashabi utjecali Allahu riječima: *"Gospodaru moj, utječem ti se od lažne skrušenosti"*. A kada su upitani šta je to lažna skrušenost, odgovorili su: *"Da tijelo izgleda skrušeno, a u srcu poniznosti nema!"* Istinski pokoran sluga sputao je fizičke strasti i njegovo je srce ispunjeno svjetlošću Allahove Uzvišenosti. Strasti su ugašene zbog osjećaja ogromnog strahopoštovanja koje ispunjava srce. Tijelo je

[1] *El-Medaridž, 521/1.*

smireno, a srce postaje spokojno. Rob osjeća sigurnost uz svog Gospodara, dok Uzvišeni Allah spušta smiraj na njega.

Razmetanje i licemjerno pretjerivanje u skrušenosti jest ponašanje osobe koja želi da se istakne pred drugima, dok mu je duša, u suštini, prepuna strasti i požuda. Tako njegova spoljašnjost izražava poniznost, ali zvijer - strast boravi u njemu i strpljivo čeka u zasjedi da se baci na plijen.[1]

Skrušenost u namazu postiže se kada se srce isprazni i klanjač skoncentriše isključivo na namaz; sve ostalo se zanemaruje i zapostavlja. Samo tada on nalazi utjehu i uživanje u namazu, što potvrđuje Poslanik ﷺ: "... *Radost moga srca je u namazu*".[2]

Uzvišeni Allah spominje:

﴿والخاشعين والخاشعات﴾

El-haši'ine ve-l-Haši'at (Ljudi i žene koji su ponizni pred svojim Gospodarom), i opisao ih je kao stepen onih koji su odabrani. I kaže da je za njih On pripremio oprost i veliku nagradu (Džennet). (El-Ahzab, 35.)

Jedna od koristi koju klanjač ima od poniznosti jeste olakšanje namaza.

Uzvišeni Allah kaže:

﴿واستعينوا بالصبر والصلاة وإنها لكبيرة إلا على الخاشعين﴾

Pomozite sebi strpljenjem i molitvom, a to je zaista teško osim poslušnima. (El-Bakara, 45.) Iskreni

---

[1] *Kitabu-r-Ruh*, str. 314., Daru-l-Fikr, Jordan.

[2] *Tefsir ibn Kesir*, 5/456. Hadis se nalazi u *Musnedu* Ahmeda Ibn Hanbela, br. 3/128, i u *Sahihu-l-Džami'*, 3124.

vjernici, pokorni Allahu, se boje Njegove kazne i vjeruju u Njegovo obećanje i opomene.

To znači da je namaz zaista težak, osim onima koji posjeduju skrušenost. [1]

Skrušenost je veoma važna, ali ipak lahko iščezava iz srca ljudi. Rijetko je prisutna, posebno u vremenu u kojem živimo. Allahov Poslanik ﷺ rekao je: *"Prva stvar koja će biti uzdignuta sa zemlje – oduzeta od mog Ummeta jest skrušenost, tako da ćeš teško sresti roba ponizna".* [2]

---

[1] *Tefsir ibn Kesir*, 1/125.

[2] Prenosi Et-Taberani u *El-Kebiru* i njegov sened je dobar. Pogledati također u *Sahihu-l-Tergib*, br.543 i kaže da je sahih.

PROPISI O SKRUŠENOSTI

Prioritetno (radžih) mišljenje o skrušenosti je da je ona – vadžib. Šejhu-l-Islam Ibn Tejmijje (Allah mu se smilovao) citirajući riječi Uzvišenog:

﴿واستعينوا بالصبر والصلاة وإنها لكبيرة إلا على الخاشعين﴾

Pomozite sebi strljpljenjem i molitvom, a to je zaista teško, osim poslušnima. (El-Bakara, 45.), kaže: "Ovo implicira na prijekor onih, koji nisu skrušeni (ponizni). Prijekor se propisuje samo u slučaju odbijanja obaveznog ili činjenjem zabranjenog akta. Prema tome, ako oni koji ne posjeduju skrušenost – zaslužuju prijekor, to nam ukazuje da je skrušenost vadžib.

Činjenicu da je skrušenost vadžib potvrđuju slijedeći kur'anski ajeti:

﴿قد أفلح المؤمنون * الذين هم في صلاتهم خاشعون﴾

Ono što žele – vjernici će postići, oni koji molitvu svoju ponizno obavljaju... (El-Mu'minun, 1.-2.)

﴿أولئك هم الوارثون * الذين يرثون الفردوس هم فيها خالدون﴾

Oni su dostojni nasljednici, koji će Džennet naslijediti, oni će u njemu vječno boraviti. (El-Mu'minun, 10.-11.)

Uzvišeni Allah nam ukazuje da će skrušeni naslijediti Firdevs, i niko drugi osim njih.

Skrušenost je obavezan dio namaza i to podrazumijeva smirenost i poniznost. Onaj koji kljuca kao vrana pri obavljanju sedžde, ne posjeduje skrušenost; a ko ne podigne glavu potpuno prilikom vraćanja sa rukúa i ne zastane prije nego što krene na sedždu, nije smiren, jer smirenost podrazumijeva odmjereni tempo pri obavljanju vjerskih dužnosti. Čovjek

koji nema smirenosti, nema ni skrušenosti u svome namazu[1] a ko nema skrušenosti – on je griješnik.

Druga indikacija da je skrušenost u namazu – vadžib jest činjenica da je Allahov Poslanik ﷺ upozoravao ljude koji su dizali pogled ka nebu u toku namaza. Taj postupak je kontradiktoran skrušenosti.[2]

O fadiletima skrušenosti u namazu i opominjanju onih koji su je zapostavljali Allahov Poslanik ﷺ kaže: *"Uzvišeni Allah je propisao pet namaza. Ko se pravilno abdesti i klanja na vrijeme, upotpuni rukû i posjeduje perfektnu skrušenost, Allah mu je obećao oprost. Ko to ne uradi, obećanja mu nema; ako Allah hoće - oprostit će mu, a ako hoće – kaznit će ga."*[3]

U drugoj predaji navodi se da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: *"Ko se abdesti i to pravilno uradi i klanja dva rekjata nafile, sa potpuno predanim srcem,* u drugoj predaji *('ne misleći ni na šta drugo, osim na namaz') biće mu oprošteni prethodni grijesi,* prema drugoj predaji *(Džennet mu je zagarantovan).*[4]

Ako razmotrimo činjenice koje nam pomažu da ostvarimo skrušenost u namazu, možemo ih svrstati u dvije grupe:

Prva grupa: Pridržavanje onoga što pomaže i jača skrušenost u namazu.

Druga grupa: Odstranjivanje svega što umanjuje i slabi skrušenost.

---

[1] Ovo se odnosi na rukû i sedždu - opaska prevodioca.

[2] *Medžmu'a-l-Fetava*, 22/553-558.

[3] Bilježi *Ebu Davud*, br. 425. i *Sahihu-l-Džami'*, 3242.

[4] *Buhari*, *El-Baga*, br. 158.; *Nesai*, 1/95; *Sahihu-l-Džami'*, 6166.

Šejhul-Islam Ibn Tejmijje (Allah mu se smilovao), objašnjava i ukazuje na činjenice koje nam pomažu da ostvarimo skrušenost u namazu i kaže: *"Dvije stvari nam pomažu da ostvarimo skrušenost: jaka želja da uradimo ono što nam je obaveza i slabljenje dekoncentracije".*

Jaka želja da uradimo ono što nam je obaveza u vjeri ogleda se u čovjekovoj težnji da se skoncentriše na svoj govor i rad, razmišljajući o kur'anskim ajetima, njihovim značenjima i dovama, imajući na umu činjenicu da on priča sa Uzvišenim Allahom kao da ga vidi (jer kada ustane da klanja, rob zaista razgovara sa svojim Gospodarom).

Ihsan znači 'obožavati Allaha kao da Ga vidimo, a ako Ga mi ne možemo vidjeti, doista, On vidi nas!'

Sve što više osjeti ljepotu i slast namaza rob će mu biti privrženiji. To, opet, zavisi od jačine njegovog imana.

Postoje mnogobrojni načini da se iman ojača. Zbog toga je, Allahov Poslanik ﷺ imao običaj da kaže: *"U vašem svijetu, najdraže su mi bile žene i mirisi, a radost moga srca je u namazu."* U drugom hadisu je rekao: *"O, Bilale, hajde da nas namaz odmori", nije rekao 'da se odmorimo od njega* (namaza)*".* [1]

Slabljenje dekoncentracije (za vrijeme namaza) podrazumijeva našu težnju da odstranimo sve ono, što nam odvlači misli od Uzvišenog Allaha i odvraća pažnju od namaza. Ovo se razlikuje od osobe do osobe, shodno prisutnim vesvesama. Zavisi i od stepena sumnji, želja i mogućnosti srca da se odupre nedozvoljenom.[2]

---

[1] Nesai, Ahmed, Ibn Sa'd.

[2] *Medžmu'a-l-Fetava*, 22/606-607.

Na osnovu ove podjele ćemo razmotriti slijedeće:

PRIDRŽAVANJE ONOGA ŠTO POMAŽE I JAČA SKRUŠENOST

1. ISPRAVNA PRIPREMA ZA NAMAZ

Manifestuje se na slijedeći način: Ponavljanje onoga što kaže mujezin,

- Proučiti dovu poslije ezana, koja glasi: *Allahumme rabbe hazihi-davetit-tammeti ve salati-kaimeti ati Muhammedinil-vesilete vel fadilete veb'ashu mekamen mahmudenillezi vea'dtehu.* "Gospodaru ovog savršenog poziva i nastupajućeg namaza, podari Muhammedu el-Vesile, i visoku čast, i nakon proživljenja postavi ga na časni položaj, koji si mu obećao".
- Proučiti dove između ezana i ikameta;
- Pravilno uzeti abdest, izgovarajući Bismillu, i na kraju proučiti dovu: *Ešhedu enla ilahe illa llahu vahdehu la šerike lehu, ve ešhedu enne Muhemmeden abduhu ve resuluhu. Allahumme dž'alni mine-t-evvabine ve dž'alni minel mutetahhirine.* "Svjedočim da nema drugog boga sem Allaha Jedinog, Koji nema sudruga, i svjedočim da je Muhammed ﷺ Njegov rob i Njegov Poslanik. Gospodaru moj, učini me od onih koji se kaju i od onih koji se čiste".
- Upotrijebiti Misvak za čišćenje i mirisanje usta koja će biti izvor učenja Kur'ana, jer je

Allahov Poslanik ﷺ rekao: *"Očistite usta pred učenje Kur'ana".* [1]

- Obući čisto i najljepše odijelo, jer Uzvišeni Allah kaže:

﴿يا بني آدم خذوا زينتكم عند كل مسجد وكلوا واشربوا ولا تسرفوا إنه لا يحب المسرفين﴾

O, sinovi Ademovi, lijepo se obucite kad hoćete da molitvu obavite. (El-A'raf, 31.) Uzvišeni Allah je najdostojniji da nas vidi 'uljepšane' radi Njega. Odjeća koja je čista i prijatnog mirisa pruža klanjaču osjećaj ugodnosti i smirenosti, suprotno odjeći u kojoj se radi ili spava.

- Pripremiti se za namaz, propisno pokriti avret, očistiti mjesto gdje ćemo klanjati, na vrijeme se pripremiti i smireno čekati na namaz; poravnati i popuniti saffove, ne ostavljajući prazninu između klanjača, jer se šejtani provlače kroz pukotine saffova.

---

[1] Prenosi Bazzar i kaže: nema boljeg isnada od ovog, *Kešfu-l-Estar*, 1/242. Kaže Heisami: Njegovi prenosioci su pouzdani, 2/99. A Albani kaže: Sened mu je dobar, *Es-Sahihah*, 1213.

2. SMIRENOST (ODMJERENOST) POKRETA ZA VRIJEME NAMAZA

Allahov Poslanik ﷺ imao je običaj da ostvari smirenost pokreta u namazu, dozvoljavajući svakoj kosti da se vrati u ležište. Naredio nam je da postupamo isto tako. I kaže: *"Niko od vas neće upotpuniti namaz dok ne bude ovako uradio"*. [1]

Ebu Katade, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: *"Najveći kradljivac je onaj koji krade od svog namaza". Neko upita: "O Allahov Poslaniče, kako je moguće da neko krade od svoga namaza"? Odgovorio je: "Ne upotpunjavajući propisno rukú i sedždu"*. [2]

Od Ebu Abdullaha Ašarije, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: *"Onaj koji brzo klanja i ne upotpunjuje rukú je poput gladnog koji pojede nekoliko hurmi i od njih se ne zasiti"*. [3]

Onaj koji se ne pokreće odmjerenim tempom (za vrijeme namaza) ne može biti skrušen, jer je žurba - prepreka da se ostvari skrušenost, dok je kljucanje poput vrane - prepreka za sticanje nagrade.

---

[1] Njegov isnad je sahih u poglavlju o svojstvima namaza, str. 134, štam. 11. Ibn Huzejme ga je također potvrdio kao sahih, kao i Hafiz što ga je naveo u *El-Fethu*, 2/308. Bilježi Ebu Davud, 1/536, br. 858.

[2] Bilježi Ahmed i Hakim, 1/229; a nalazi se u *Sahihu-l-Džami*, 997.

[3] Bilježi Taberani u *El-Kebiru*, 4/115. A u *Sahihu-l-Džami'* kaže da je hasen.

3. PRISJEĆANJE NA SMRT U TOKU NAMAZA

Allahov Poslanik ﷺ rekao je: *"Sjećajte se smrti u svome namazu, jer onaj koji misli na smrt u toku namaza sigurno će pravilno klanjati; i klanjajte poput onog koji ne misli da će slijedeći namaz dočekati".* [1]

Slično ovome stoji u poruci koju je Allahov Poslanik ﷺ uputio Ebu Ejjubu El-Ensariji, r.a., u kojoj kaže: *"Kad pristaneš na namaz, klanjaj poput onog koji se od dunjaluka oprašta".* [2]

Znači, svaki namaz treba klanjati – kao da nam je posljednji. Bez sumnje, svi ćemo umrijeti i jedan od njih će nam biti posljednji. Zato moramo ostvariti skrušenost u trenutnom namazu, jer možda je baš on - posljednji.

---

[1] *Silsiletu-l-Sahihah*, Šejh Albani, 1421. Kaže Sujuti da je Hafiz Ibn Hadžer ovaj hadis ocijenio kao hasen.

[2] Bilježi Ahmed 5/412; *Sahihu-l-Džami'*, br.742.

4. RAZMIŠLJATI O KUR'ANSKIM AJETIMA I DOVAMA KOJE SE UČE U NAMAZU I POSTUPATI U SKLADU SA NJIMA

Kur'an je objavljen da bi nas podstakao na razmišljanje o njemu. Uzvišeni Allah kaže:

﴿كتاب أنزلناه إليك مبارك ليدبروا آياته وليتذكر أولو الألباب﴾

Knjiga koju ti objavljujemo blagoslovljena je, da bi oni o riječima njezinim razmislili i da bi oni koji su razumom obdareni pouku primili. (S'ad, 29.) Da bismo o Kur'anu mogli razmišljati, moramo posjedovati znanje i razumjeti značenje ajeta koje u toku namaza izgovaramo i koji nas mogu dirnuti do suza.

Uzvišeni Allah kaže:

﴿والذين إذا ذكروا بآيات ربهم لم يخروا عليها صما وعميانا﴾

I oni koji, kada budu opomenuti dokazima Gospodara svoga, ni gluhi ni slijepi ne ostanu. (El-Furkan, 73.)

Iz ovog ajeta se uočava važnost proučavanja i tumačenja Kur'ana.

Ibn Džerir (Allah mu se smilovao) rekao je: *"Doista se čudim onima koji uče Kur'an, a ne razumiju njegovo značenje. Kako će osjetiti slast onoga što uče ?"* [1]

Veoma je važno da učač Kur'ana uporedo razmatra i *Tefsir*, čak i u sažetom obliku, kako bi bolje razumio kur'anske ajete. [2]

---

[1] Uvod u *Tefsir Et-Taberi*, od Mahmuda Šakira, 1/10.

[2] Na primjer, mogao bi pogledati *Tefsir Ibn Kesir* koji je preveden na bosanski jezik - opaska prevodioca.

Drugi način da pomognemo sebi u razmišljanju o značenjima kur'anskih ajeta je da ih ponavljamo. Ovaj postupak će nam omogućiti da se duboko zamislimo i shvatimo njihovo značenje. Allahov Poslanik ﷺ imao je običaj da to radi. Prenosi se da je cijelu noć proveo ponavljajući jedan ajet, sve do jutra:

﴿إِن تعذبهم فإنهم عبادك وإن تغفر لهم فإنك أنت العزيز الحكيم﴾

Ako ih kazniš, robovi su Tvoji, a ako im oprostiš, Silan i Mudar Ti si. (El-Ma'ide, 118.) [1]

Slijedeći način je da postupamo u skladu sa ajetima koje izgovaramo.

Od Huzejfe, r.a., prenosi se da je rekao: *"Jedne noći klanjao sam sa Poslanikom ﷺ i učio bi tako da je svaki harf pravilno i tečno izgovarao. Kada bi proučio ajet u kojem je tesbih - izgovarao bi ga, kada bi naišao na dovu - on bi dovu činio, kada bi proučio ajet u kome se utječe od šejtana - utjecao bi se od njega".* [2]

U drugoj predaji Huzejfa, r.a., rekao je: *"Klanjao sam sa Allahovim Poslanikom ﷺ i ako bi učio ajet u kojem se spominje milost – molio bi Allahovu milost; ako bi se spominjala kazna – utjecao bi se Allahu od nje; ako bi se spominjao Allah, rekao bi - Subhanallah".* [3]

Ovo se spominje u vezi sa noćnim namazom.

Jedan od Ashaba, Katade Ibn Nu'man, r.a., klanjao je noćni namaz i nije učio ništa drugo, osim *Kul-huva-l-Lahu ehad*, ponavljajući ga i ne dodavajući bilo šta. [4]

---

[1] Bilježi Ibn Huzejme, 1/271 i Ahmed, 5/149, *Sifatu Salati*, str. 102.

[2] Bilježi Muslim, br. 772.

[3] *Ta'zim Kadri Es-Salat*, 1/327.

[4] Bilježi Buhari u *El-Fethu*, 9/59; Ahmed, 3/43.

Se'id Ibn Ubejd Et-Ta'i rekao je: *"Slušao sam Se'ida Ibn Džubejra kada bi imamio u mjesecu Ramazanu, kako uči i ponavlja ajet:*

﴿الذين كذبوا بالكتاب وبما أرسلنا به رسلنا فسوف يعلمون * إذ الأغلال في أعناقهم والسلاسل يسحبون * في الحميم ثم في النار يسجرون﴾

Oni koji poriču Knjigu i ono što smo po Poslanicima slali – saznaće posljedice toga kada sa okovima o vratu i sindžirima budu vučeni po ključaloj vodi, a zatim u vatri prženi". (El-Mu'min, 70.-72.)

Kaže Kasim: *"Vidio sam Se'ida Ibn Džubejra kako klanja i uči:*

﴿واتقوا يوما ترجعون فيه إلى الله ثم توفى كل نفس ما كسبت وهم لا يظلمون﴾

I bojte se Dana kada ćete se svi Allahu vratiti, kada će se svakome ono što je zaslužio isplatiti - nikome krivo neće učinjeno biti. (El-Bekara, 281.) [1]

Čovjek iz plemena Kajs, poznat po nadimku Ebu Abdullah, rekao je: *"Jedne noći smo ostali sa Hasanom i on je ustao da klanja noćni namaz. Klanjao je ponavljajući isti ajet do svanuća:*

﴿وآتاكم من كل ما سألتموه وإن تعدوا نعمة الله لا تحصوها إن الإنسان لظلوم كفار﴾

I ako bi ste Allahove blagodati brojali, ne biste ih nabrojali. (Ibrahim, 34.) *Kada je svanulo, rekli smo: "O, Ebu Sa'de, nisi učio sem ovog ajeta, cijele noći. Odgovorio je: "Puno sam naučio iz njega: ne bacim pogled na nešto, a da ne vidim blagodati u njemu, a ono što ne znamo o Allahovim blagodatima mnogo je veće".* [2]

---

[1] I ponavljao dvadesetak (neparan broj) puta.

[2] *Kitabu-et-Tezkar*, Kurtubi str.125.

Harun Ibn Rabbab El-Usejdi imao je običaj da ustaje noću i klanja tehedždžud - namaz, ponavljajući ovaj ajet do izlaska sunca:

﴿ولو ترى إذ وقفوا على النار فقالوا يا ليتنا نرد ولا نكذب بآيات ربنا ونكون من المؤمنين﴾

Da nam je da povraćeni budemo, pa da dokaze Gospodara našeg ne poričemo i da vjernici postanemo! (El-En'am, 27.) [1]

Slijedeći način da pomognemo sebi u razmišljanju i razumijevanju Kur'ana jest da njegove ajete memorizujemo, kao i dove koje izgovaramo u pojedinim dijelovima namaza.

Nema sumnje da su razmišljanje o značenjima, ponavljanje i međusobna interakcija sa riječima među najznačajnijim radnjama koje uvećavaju i jačaju skrušenost. Kao što Uzvišeni Allah kaže:

﴿ويخرون للأذقان يبكون ويزيدهم خشوعا﴾

I padaju licem na tle plačući, i to im uvećava strahopoštovanje (skrušenost). (El-Isra', 109.)

Slijedi dirljiva predaja o Poslaniku ﷺ koja nam ilustruje jačinu njegove skrušenosti i potvrđuje stav - da je obaveza svakog muslimana - razmišljanje o značenjima kur'anskih ajeta.

Rekao je Ata'a: *"Ubejd Ibn Umejr i ja smo otišli kod Aiše r.a. i Ibn Umejr joj je rekao: Ispričaj nam najzanimljiviji događaj o Poslaniku ﷺ kojem si prisustvovala". Zaplakala je i odgovorila: "Jedne noći ustao je i rekao: "O, Aiša, ostavi me da klanjam svome Gospodaru". Rekla sam: 'Tako mi Allaha, volim da*

---

[1] I plakao sve do svanuća.

budem u tvojoj blizini i volim ono što te čini srećnim.' Ustao je i uzeo abdest, onda je stao i počeo klanjati. Plakao je i krilo mu je postalo mokro, nastavio je da plače i pod je bio mokar. Došao je Bilal da mu kaže da je vrijeme za namaz i kad ga je vidio uplakanog, rekao je: "O, Allahov Poslaniče, ti plačeš, a Allah ti je oprostio sve prošle i buduće grijehe?" Rekao je: 'Zar da ne budem zahvalan rob? Noćas mi je objavljeno nekoliko ajeta; teško onima koji ih uče, a ne misle o njihovim značenjima:

﴿إن في خلق السماوات والأرض واختلاف الليل والنهار لآيات لأولي الألباب﴾

U stvaranju nebesa i Zemlje i u izmjeni noći i dana su, zaista, znamenja za one koji su razumom obdareni. (Ali 'Imran, 190. i El-Bekara, 164.) [1]

Jedan od primjera kako da postupamo u skladu sa ajetima jest da kažemo "Amin" poslije *Fatihe*, jer nam to donosi veliku nagradu.

Allahov Poslanik ﷺ rekao je: *"Kada imam kaže u namazu 'Amin' - vi ponovite, jer onome čije se aminovanje poklopi sa aminovanjem meleka, svi prijašnji grijesi će mu biti oprošteni".* [2]

Drugi primjer: kada imam kaže *"Semi' Allahu limen hamideh"* (čuje Allah onoga ko Ga Hvali); muktedije treba da kažu, *"Rabbena ve leke-l-hamd"* (Gospodaru naš, Tebi pripada sva Hvala!). Ovo nam, također, donosi veliku nagradu.

Rifa'ah Ibn Rafi'i El-Zirki rekao je: *"Jednog dana klanjali smo za Poslanikom ﷺ kada je podigao glavu sa rukūa, izgovorio je 'Semi' Allahu limen hamideh', a*

---

[1] Bilježi Ibn Hibban. Albani kaže u *Silsiletu-s-Sahihah*, br. 68; isnad mu je dobar.

[2] Bilježi *Buhari*, br.747.

čovjek iza njega je rekao, 'Rabbena ve leke-l-Hamd, hamden, kesiren, tajjiben Mubareken fihi'. (Gospodaru naš, Tebi pripada svako dobro i blagoslovljena hvala)'. Kada je završio, Poslanik ﷺ je upitao: 'Ko je to rekao?' Čovjek odgovori: 'Ja'. Allahov Poslanik ﷺ reče: 'Vidio sam tridesetak (neparan broj) meleka koji se natječu ko će ih prvi zapisati'. [1]

[1] Bilježi Buhari u *El-Fethu*, 2/284.

5. UČITI AJET PO AJET

Ovo nam omogućava da razumijemo i razmišljamo o značenju ajeta, a to je ujedno i Sunnet Allahovog Poslanika ﷺ kao što je opisala Ummu Selema r.a, da je Poslanik ﷺ izgovarao: *"Bismillahirrahmanirrahim"*, zatim bi zastao i pročio: *"El-hamdulillahi Rabbil 'alemin"*, zatim bi zastao i proučio: *"Er-rahmanir-rahim"*, zatim bi zastao i proučio: *"Maliki jevmid-din"*. Učio bi ajet po ajet. [1]

[1] Bilježi Ebu Davud, br. 4001; Šejh Albani ga je ocijenio kao sahih u *Irva*, gdje je opisan njegov sened, 2/60. Zastati na kraju svakog ajeta je sunnet, čak i ako se značenje nastavlja u slijedećem ajetu.

6. UČITI KUR'AN LAGANIM, RITMIČKIM TONOVIMA (PO TERTILU) I ULJEPŠANIM GLASOM

Uzvišeni Allah kaže: ﴿...ورتل القرآن ترتيلا﴾ ***Izgovaraj Kur'an pažljivo*** (prijatnim tonom). (El-Muzemmil, 4.)

Učenje Allahovog Poslanika ﷺ bilo je jasno i svako slovo izgovoreno posebno. [1]

Allahov Poslanik s.a.v.s, *"bi učio suru – laganim, ritmičkim tonovima, pa bi izgledala duža nego što je to moguće".* [2]

Ovaj odmjereni način izgovaranja Kur'ana bolji je za razmišljanje i postizanje skrušenosti od užurbanog, brzog učenja.

Drugi način da sebi pomognemo u postizanju skrušenosti je da učimo Kur'an što ljepšim glasom.

To je preporučeno i od Allahovog Poslanika ﷺ koji kaže: *"Uljepšavajte Kur'an svojim glasovima, jer prijatan glas uvećava ljepotu Kur'ana".* [3]

Uljepšanim glasom – ne znači – otezati pri izgovaranju samoglasnika i zvučati kao licemjeri; to znači uljepšati svoj glas zbog strahopoštovanja koje osjećamo prema Uzvišenom Allahu. Poslanik ﷺ kaže: *"Najprijatniji glas za učenje Kur'ana među vama ima onaj za kojeg se misli da je bogobojazan kada čujete kako uči kur'anske ajete".* [4]

---

[1] *Musned*, Ahmed, 6/294, njegov isnad je sahih, *Sifatu-s-Salat*, str. 105.

[2] Muslim, br. 733.

[3] Bilježi Hakim, 1/575; u *Sahihu-l-Džami'*, br. 3581.

[4] Bilježi Ibn Madže, 1/1339. *Sahihu-l-Džami'*, br. 2202.

7. ZNANJE DA SE UZVIŠENI ALLAH ODAZIVA NA DOVE

Allahov Poslanik ﷺ rekao je: *"Uzvišeni Allah nam kaže: 'Podijelio sam namaz između Mene i Moga roba na dvije polovine i njemu pripada sve što zamoli". Kada kaže: 'Hvala Allahu, Gospodaru Svjetova', Allah odgovori: 'Moj rob Me hvali'. Kada kaže: 'Milostivom, Samilosnom', Allah odgovori: 'Moj rob me veliča'. Kada rob kaže: 'Gospodar Sudnjeg Dana', Allah kaže: 'Moj rob Me slavi'. Kada rob kaže: 'Uputi nas na pravi put, na put onih kojima si blagodat Svoju darovao, a ne na put onih na koje si se rasrdio, niti onih koji su zalutali', Allah kaže, 'Ovo pripada Mome robu i njemu ću dati ono što zamoli".*[1]

Ovaj hadis od neprocjenjive je vrijednosti. Kada bi ga se svaki klanjač prisjećao u namazu, bez sumnje bi postigao potpunu skrušenost. Kako bi i moglo biti drugačije kada rob osjeća da mu se njegov Gospodar obraća i uslišava dove?

Moramo nastojati da se obraćamo našem Gospodaru na najbolji mogući način, jer je Allahov Poslanik ﷺ rekao: *"Kad je neko od vas u namazu, on komunicira sa Uzvišenim Allahom, zato neka pripazi kako mu se obraća".* [2]

---

[1] *Sahihu-l- Muslim, Kitabu-s-Salat*, poglavlje: Obaveza učenja Fatihe na svakom rekjatu.

[2] Hakim, *El-Mustedrek*, 1/236; *Sahihu-l-Džami'*, 1538.

8. KLANJATI SA PREGRADOM (*SUTRA* - PERDA) ISPRED SEBE I U NJENOJ BLIZINI

Slijedeća stvar koja pomaže da ostvarimo skrušenost je - imati perdu ispred sebe i klanjati blizu nje. To će nam ograničiti vidno polje, zaštititi od šejtana i onemogućiti prolazak drugih osoba ispred nas (što izaziva distrakciju i umanjuje nagradu za obavljeni namaz).

Allahov Poslanik ﷺ je rekao: *"Kada neko od vas klanja, neka licem bude okrenut prema perdi (sutri) i neka bude blizu nje".* [1]

Klanjati u blizini perde *(sutre)* je veoma korisno, kao što Allahov Poslanik ﷺ kaže: *"Kada neko od vas klanja licem okrenut prema perdi (sutri), neka joj se približi kako bi onemogućio šejtana da mu prekida namaz".* [2]

Sunnet je da razmak između perde (sutre) i mjesta za činjenje sedžde bude u dužini od tri lakta ili imati dovoljno prostora između – za prolazak ovce, kao što se navodi u Sahih predajama. [3]

Allahov Poslanik ﷺ savjetovao je klanjača da ne dozvoli nikome prolazak između njega i perde i kaže: *"Kada neko od vas klanja, neka ne dozvoli bilo kome da prođe ispred njega i neka ga zaustavi koliko je to moguće. Ako dotična osoba insistira, treba se boriti, jer je šejtan sa njim".* [4]

---

[1] Bilježi Ebu Davud, br. 695, 1/446, *Sahihu-l-Džami'*, br. 651.

[2] Bilježi Ebu Davud, br. 695, 1/446, *Sahihu-l-Džami'*, br. 650.

[3] Buhari; pogledati u *El-Fethu*, 1/574, 579.

[4] Bilježi Muslim, 1/260; *Sahihu-l-Džami'*, br.755.

Imam En-Nevevi (Allah mu se smilovao) rekao je: *"Mudrost postavljanja perde je da spustimo pogled i da ne gledamo dalje od nje; da ne dozvolimo prolazak bilo koga ispred nas i da spriječimo šejtana u pokušaju da nam pokvari namaz".* [1]

[1] Komentar *Sahihu-l-Muslim*, 4/216.

9. DESNOM RUKOM POKLOPITI LIJEVU I STAVITI IH NA PRSA

Allahov Poslanik ﷺ imao je običaj da stavi desnu ruku preko lijeve kada bi klanjao[1] i stavi ih na prsa.[2]

I kaže: *"Nama, poslanicima, naređeno je da stavimo desne ruke preko lijevih u namazu".* [3]

Imam Ahmed (Allah mu se smilovao) bio je upitan o svrsi stavljanja desne ruke preko lijeve u namazu. Odgovorio je: *"To znači – poniznost i skromnost pred Silnim i Uzvišenim".* [4]

Ibn Hadžer (Allah mu se smilovao) rekao je: *"Islamski učenjaci kažu: ovaj položaj tijela ukazuje na poniznost i skromnost, odvraća klanjača od svake nemarnosti i pogodan je za postizanje skrušenosti".* [5]

---

[1] Muslim, br. 401.

[2] Ebu Davud, br. 759; pogledati takođe u *Irva'u-l-Galil*, 2/71.

[3] Bilježi Taberani u *Mu'džemu-l-Kebir*, br. 11485. Kaže Hejsami: Takođe Taberani bilježi u *El-evsatu*, njegovi prenosioci su pouzdani. *El-Medžme'a*, 3/155.

[4] *El-Hušu'a fi-s-Salati*, od Ibn Redžeba, str. 21.

[5] *Fethu-l-Bari*, 2/224.

10. GLEDATI U MJESTO SEDŽDE

Od Aiše, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik ﷺ klanjao pognute glave naprijed i sa spuštenim pogledom (gledajući u zemlju).[1]

Kada je Allahov Poslanik ﷺ ulazio u Ka'bu, njegove oči bile su fiksirane na mjesto sedžde sve dok je nije napustio. [2]

Kada klanjač sjedi na tešehhudu, treba da gleda u uperen kažiprst dok ga pomjera, jer se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ: *"uperio svoj kažiprst prema Kibli i usmjerio pogled ka njemu".* [3]

U drugoj predaji se kaže, da je Poslanik ﷺ: *"uperio kažiprst i nije dozvolio pogledu da luta preko njega".* [4]

---

[1] Prenosi Hakim, 1/479, i kaže da je Sahih po uslovima Buharije i Muslima, a i Šejh Albani se složio sa njim u poglavlju *Sifatu-s-Salat*, str. 89.

[2] Prenosi Hakim u *Mustedreku*, 1/479. I kaže da je Sahih po uslovima Buharije i Muslima, a i Zehebi se složio s njim, Šejh Albani je istog mišljenja kao i oni, u *Irva'u-l-Galil*, 2/73.

[3] Prenosi Ibn Huzejme, 1/355, br. 719.

[4] Prenosi Ahmed, 4/3, i Ebu Davud, br. 990.

MES'ELA

Među klanjačima pojavilo se pitanje: Kakav je islamski stav o zatvaranju očiju u toku namaza, posebo ako osoba osjeća da mu to jača skrušenost?

Odgovor: Zatvaranje očiju u toku namaza je u suprotnosti sa Sunnetom Allahovog Poslanika ﷺ kojeg smo već ranije izložili zbog toga što klanjač neće biti u mogućnosti da gleda u mjesto sedžde i kažiprst.

Ibn Kajjim (Allah mu se smilovao) kaže: *"Zatvaranje očiju u namazu nije od prakse Allahovog Poslanika ﷺ"*. Već smo predočili kako je on imao običaj da gleda u svoj kažiprst za vrijeme tešehhuda i dove i nije dozvoljavao da mu pogled luta preko prsta.

Druga indikacija (da je držao oči otvorene) je činjenica da je ispružio ruku naprijed i dohvatio evenku grožđa. Kada je ugledao Džennet; ugledao je i Džehennem i ženu (koja je mučila mačku). Također, spriječio je životinju koja je htjela da prođe ispred njega (dok je klanjao) i dijete, malu djevojčicu, i dvije male služavke. Mahnuo je onima koji su ga pozdravili (dok je klanjao). Postoji hadis koji nam kazuje da je šejtan pokušao da ga iskuša za vrijeme namaza. Poslanik ﷺ ga je uhvatio i zadavio – jer ga je vidio vlastitim očima. Iz ovih i drugih hadisa jasno se vidi da Allahov Poslanik ﷺ nije zatvarao oči za vrijeme namaza.

Islamski učenjaci su se razišli u mišljenju o tome da li je zatvaranje očiju u toku namaza – mekruh.

Imam Ahmed i drugi mišljenja su da je mekruh i kažu: *"Ovo je praksa Jevreja"*, ali drugi su to dozvolili, ne misleći da je mekruh.

Prioritetno (radžih) mišljenje bilo bi slijedeće: Ako otvorene oči ne utiču na klanjačevu skrušenost - to je

bolje za njega, ali ako mu to smanjuje skrušenost ili odvraća pažnju (zbog dekoracije ili ukrasa), onda mu nije mekruh da zatvori oči.

Mišljenje da je to mustehab u ovom slučaju je bliže principima i ciljevima šerijata nego reći da je to mekruh. A Allah najbolje zna.[1]

Jasno je, dakle, da zatvaranje očiju u toku namaza nije od Sunneta, osim u slučaju kada je to neophodno, jer će, u protivnom, imati negativnog efekta na klanjačevu skrušenost.

[1] *Za'du-l-Me'ad*, 1/293, Daru-r-Risale.

11. POMIJERANJE KAŽIPRSTA

Ovaj pokret zanemaren je od strane velikog broja klanjača; vjerovatno iz neznanja o njegovoj vrijednosti i efektu koji ima na skrušenost. Allahov Poslanik ﷺ rekao je: *"Pokretanje kažiprsta teže je šejtanu od udarca željezom".* [1] Pomjeranje i uperivanje kažiprsta za vrijeme tešehhuda bolnije je šejtanu od udarca željezom, jer to podsjeća roba na Allahovu Jednoću i iskreno obožavanje samo Njega, sto je najmrže šejtanu; utječemo se Allahu od njega. [2]

Zbog velike koristi praktikovanja ovog Sunneta, Ashabi r. a., su podsticali jedan drugog na to i nastojali da ne zaborave, nasuprot današnjim klanjačima koji olahko shvataju ovaj čin.

Prenosi se da su: *"Ashabi, r.a., imali običaj da jedan drugom narede upiranje prsta za vrijeme dove".* [3]

Sunnet je da kažiprst bude uperen, podignut i pomjeran u pravcu Kible, za sve vrijeme sjedenja na tešehhudu.

---

[1] Bilježi Ahmed, 2/119, njegov isnad je hasen-dobar, pomenut u *Sifatu-s-Salat*, str.159.

[2] *Fethu-r-Rabbani*, od El-Sa'di, 4/15.

[3] Prenosi Ibn Ebi Šejbe, njegov isnad je hasen – dobar , pomenuto u *Sifatu-s-Salat*, str. 141. Pogledati u *El-Musennefu*, br. 9732, deseti tom, str. 381, Daru-s-Selefijje, India.

12. RAZLIČITE SURE, AJETI, (ZIKROVI) I DOVE KOJE SE UČE U NAMAZU

Učenje različitih sura i ajeta pruža osjećaj otkrivanja i poimanja novih značenja i tema koje se u njima spominju. Klanjač će propustiti ovaj doživljaj ako nauči samo nekoliko kratkih sura. Izgovaranje različitih sura, zikrova i dova je Sunnet i, takođe, veoma korisno za postizanje skrušenosti.

Ako pogledamo sure koje je Allahov Poslanik ﷺ učio za vrijeme namaza, primjetićemo njihovu raznolikost. Na primjer, početna dova: *"Subhaneke-l-Lahumme ve bi hamdike, ve tebareke - ismuke ve te'ala džedduke ve la ilahe gajruke".* (Tebi slava pripada, Allahu moj, i uvijek si hvaljen. Blagoslovljeno je Tvoje ime i uzvišeno je Tvoje Veličanstvo. Nema boga osim Tebe.)

Uče se i slijedeće dove: *"Allahumme ba'id bejni ve bejne hatajaje kema ba'adte bejne-l-mašriki ve-l-magribi. Allahumme nekkini min hatajaje kema junekka-s-sevbu-l-ebjedu mine-d-denisi, Allahumme agsilni min hatajaje bil-mai ve-s-seldži ve-l-berdi".* (Allahu moj, udalji grijehe od mene kao što si udaljio Istok od Zapada. Allahu moj, očisti me od mojih grijeha kao što se čisti bijela odjeća od prljavštine. Allahu moj, operi me od mojih grijeha snijegom, vodom i ledom.)

"Vedždžehtu vedžhije li-l-lezi fetere-s-semavati ve-l-erda hanifen, ve ma ene mine-l-mušrikine. Inne salati ve nusuki ve mahjaje ve memati li-l-Lahi Rabbi-l-alemine. La šerike lehu ve bi zalike umirtu ve ene evvelu-l-muslimine. Allahumme Ente-l-Meliku, la ilahe illa Ente. Ente Rabbi ve ene abduke. Zalemtu nefsi va t-tereftu bi zenbi, fa-gfir li zunubi džemi'an, innehu la jagfiru-z-zunube illa Ente. Vehdini li ahsenil-ahlaki la jehdi li ahseniha illa Ente. Vasrif anni sejji'eha, la jasrifu anni sejji'eha illa Ente. Lebbejke ve sa'dejke, ve-l-hajru kulluhu

bi jedejke. Ve-š-šerru lejse ilejke, ene bike ve ilejke, tebarekte ve te alejte. Estagfiruke ve etubu ilejke". (Okrećem svoje lice prema Onome ko je stvorio nebesa i Zemlju, kao pravi vjernik. Ja nisam od onih koji Njemu druge ravnim smatraju. Zaista, moj namaz, moji obredi, moj život i moja smrt pripadaju Allahu, Gospodaru Svjetova, koji nema saučesnika.To mi je naređeno i ja se pokoravam. Allahu moj, Ti si apsolutni Gospodar. Nema Boga osim Tebe. Ti si moj Gospodar, a ja Tvoj rob. Ogriješio sam se prema sebi i priznajem svoj grijeh. Oprosti mi sve moje grijehe, jer ih samo Ti možeš oprostiti. Uputi me najboljem ahlaku, jer me samo Ti njemu možeš uputiti. Otkloni od mene lošu narav, jer je samo Ti možeš otkloniti. Stojim ti stalno na raspolaganju. Svako dobro je u Tvojim rukama. Zlo nije svojstveno Tebi, ja sam Tvoj i Tebi se vraćam.Ti si Slavljen i Uzvišen. Molim Te za oprost i kajem Ti se.)

I ostali zikrovi i dove koje klanjač može učiti u različitim prilikama.

- Različite sure, koje je Allahov Poslanik ﷺ učio na sabah - namazu: duže - mufessel sure iz posljednje sedmine Kur'ana, kao na primjer: *El-Vakia, Et-Tur, i Kaf.* I kraće - mukassar sure: *Takvir, Ez-Zzilzal, i Al-Muavezetejni.* Prenosi se da je imao običaj učiti: *Er-Rum, Ja-sin, Es-Saffat*, i petkom u sabah – namazu učio bi: *Es-Sedžde i El-Insan.*
- Sure koje je Allahov Poslanik ﷺ učio na podne namazu: *Prenosi se da je Allahov Poslanik ﷺ za vrijeme podne namaza učio trideset ajeta u svakom od dva rekjata, na primjer: Et-Tarik, El-Burudž i Ve-l-lejli iza jagša (El-Lejl).*

- U ikindiji namazu učio bi petnaest ajeta u svakom rekjatu i već spomenute sure koje je učio u podne namazu.
- Za vrijeme akšam namaza učio bi kraće - mukassar sure: *Et-Tin i sure: Muhammed, Et-Tur, Murselat i druge.*
- U jaciji namazu učio bi srednje dužine – Mufessel sure, kao na primjer: *Eš-Šems, El-Inšikak.* Rekao je Muaz da uči: *El-E'ala, El-Kalem i El-Lejl.* Na noćnom namazu obično bi učio dugačke sure. Prenosi se da je Allahov Poslanik ﷺ učio 200 ili 150 ajeta, a ponekad bi skratio učenje.
- Allahov Poslanik ﷺ učio je različite dove na rukú. Pored: *"Subhane Rabbije-l-Azim"*, (Slava Tebi, Uzvišeni Gospodaru) i *"Subhane Rabbije-l-Azim ve bi hamdihi"*, (Slava i Hvala Uzvišenom Gospodaru), učio bi: *"Subbuhun, Kuddusun, Rabbi-l-Melaiketi ve-Ruh"*. (Slavljeni, · Sveti, Gospodar meleka i Džibrila). *"Allahumme leke reka'tu, ve bike amentu, ve leke eslemtu, haše'a leke sem'i ve besari ve muhhi, ve 'azmi. Ve e'asabi ve ma istekalle bihi kademi"*. (Allahu moj, Tebi činim rukú, u Tebe vjerujem, Tebi se pokoravam, Tebi se potčinjavaju moj sluh, moj vid, moj mozak, moje kosti, moji živci i ono što nose moje noge.)
- Kada bi se uspravio sa rukúa, poslije izgovaranja: *"Semi'Allahu limen hamideh"*, rekao bi: *"Rabbena ve leke-l-hamd"*, a ponekad: *"Rabbena leke-l-hamd"*, ili: *"Allahumme Rabbena ve leke-l-hamd"*. Ponekad bi dodao i rekao: *"Mil'e-s-semavati*

ve mil'e-l-erdi ve ma bejnehuma, ve mil'e ma ši'te min šej'in ba'du. Ehlu-s-senai ve-l-medždi ehakku ma kale-l-abdu ve kulluna leke abdun. Allahumme la mani'a li ma aetejte ve la mu'ti li ma mena'te ve la jenfe'u ze-l-džeddi minke-l-džeddu". (Hvala Ti, onoliko koliko se mogu napuniti nebesa i Zemlja i ono što je među njima i ono što Ti želiš mimo toga... Zahvala i slava Tebi je preča od onog što kaže rob, a svi smo mi Tvoji robovi. Allahu moj, niko ne može oduzeti ako Ti daš, niti iko može dati ako Ti oduzmeš. Marljivom ništa neće koristiti njegova marljivost ako mu Ti ne pomogneš.)

- Na sedždi, pored *"Subhane rabbije-l-e'ala"* i *"Subhane Rabbije-l-e'ala ve bi hamdih"*, učio bi: *"Subbuhun, Kuddusun, Rabbu-l-mela'iketi ver-r-ruh".* (Slavljen, Sveti, Gospodar meleka i Džibrila.) Ili: *"Allahumme leke sedžedtu ve bike amentu, ve leke eslemtu. Sedžede vedžhi li-l-lezi halekahu ve savverehu ve šekka sem'ahu ve besarehu. Tebare-ke-l-lahu ahsenu-l-halikine".* (Gospodaru moj, Tebi se klanjam i u Tebe vjerujem. Tebi se pokoravam, moje lice čini sedždu Onome ko ga je stvorio i oblikovao, Onome ko je izveo sluh i vid. Neka je Slavljen Allah, najbolji Stvaralac.)
- Na sjedenju između dvije sedžde, kao dodatak: *"Rabbi-gfir li, Rabbi-gfir li"*, (Gospodaru moj, oprosti mi! Gospodaru moj, oprosti mi!), rekao bi: *"Allahumme-gfir li, ve-rhamni ve-hdini vedžburni, ve'afini verzukni verfe'ani".* (Gospodaru moj, oprosti

mi i smiluj se, uputi me i učini zadovoljnim, sačuvaj me i nafaku mi daj, uzdigni me.)

- Prenosi se nekoliko verzija na tešehhudu, koje su zabilježene u sahih predajama: *"Ettehijjatu li-l-Lahi ve-s-salevatu ve-t-tajjibatu, esselamu alejke ejjuhe-n-nebijju ve rahmetullahi veberekatuhu, esselamu alejna ve ala ibadi-l-Lahi-s-salihin. Ešhedu en la ilahe ille-l-Lahu ve ešhedu enne Muhammeden abduhu ve Resuluhu".* (Odavànje počasti, namazi i dobra djela pripadaju Allahu. Neka je mir, Allahova milost i blagoslov na tebe, Poslaniče. Neka je mir, na nas i na sve dobre Allahove robove. Svjedočim da nema Boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik.) Takođe se uči: *"Etehijjatu el-mubarekat es-salavat et-tajjibati-l-Lahi. Esselamu ejjuhhe-n-nebijju"*, pa do kraja pomenute dove, ili: *"Etehijjatu et-tajjibatu ˙es-salavatu-l-Lahi, esselamu alejke ejjuhe-n-nebijju"*, itd... Tako da klanjač može, naizmjenično, izgovarati bilo koju od njih.
- Postoji veliki broj dova upućenih za Allahovog Poslanika ﷺ: *"Allahumme salli 'ala Muhammedin ve' ala ali Muhammedin, kema sallejte ala Ibrahime ve'ala ali Ibrahime, inneke hamidun medžid. Allahumme barik 'ala Muhammedin ve'ala ali Muhammedin kema barekte ala Ibrahime ve'ala ali Ibrahim inneke hamidun medžid".* (Allahu moj, smiluj se Muhammedu عليه السلام i njegovom potomstvu, kao što si se smilovao Ibrahimu عليه السلام i njegovom potomstvu. Zaista

si Ti hvaljen i vječan. Allahu moj, blagoslovi Muhammeda عليه السلام i njegovo potomstvo, kao što si blagoslovio Ibrahima عليه السلام i njegovo potomstvo. Doista si Ti Hvaljen i Vječan.) Takođe se navodi: *"Allahumme salli 'ala Muhammedin ve'ala ezvadžihi ve zurrijjetihi kema sallejte' ala Ibrahime. Ve barik 'ala Muhammedin ve'ala ezvadžihi ve zurrijjetihi kema barekte ala' ali Ibrahime Inneke hamidun Medžid"*. (Allahu moj, smiluj se Muhammedu عليه السلام i njegovim ženama i njegovu potomstvu, kao što si se smilovao porodici Ibrahima عليه السلام. Allahu moj, blagoslovi Muhammeda عليه السلام i njegove žene i njegovo potomstvo, kao što si blagoslovio Ibrahima عليه السلام i njegovu porodicu. Doista si Ti Hvaljeni i Vječni.) Ili: *"Allahumme salli'ala Muhammedin an-nebijji al-ummijji, ve ala 'ali Muhammed kema sallejte ala'ali Ibrahime, ve barik ala Muhammedin en-nebijji el-ummijji ve ala 'ali Muhammed kema barekte ala ali Ibrahime, fil alemine inneke Hamidun Medžid"*. (Allahu moj, smiluj se Muhammedu, nepismenom Poslaniku i njegovoj porodici, kao što si se smilovao na porodicu Ibrahima, i blagoslovi Muhammeda, nepismenog Poslanika i njegovu porodicu, kao što si blagoslovio porodicu Ibrahima među narodima, zista si Ti Vrijėdan hvale i slave.)

Druge slične verzije takođe su poznate i Sunnet je da se razlikuju. Nema ništa loše ako izgovaramo jednu verziju više puta od drugih, jer postoje jači dokazi ili je bolje poznata u zbirkama Sahih hadisa, ili zato što je

Allahov Poslanik ﷺ učio jednu verziju više od drugih pred Ashabima, r.a, kada su ga o tome upitali. [1]

[1] Svi navedeni tekstovi i drugo, uzeti su iz knjige *Sifatu Salati en-Nebijji* ﷺ, od Šejha Muhammeda Nasiruddina Albanija, koje je sakupio iz knjiga hadisa.

13. UČINITI SEDŽDU - TILAVET PRI AJETU U KOJEM SE NALAZI ILI ČUJE

Kada se prouči neki od ajeta u kojem se spominje sedžda, ili čujemo da ga je neko drugi proučio, (u namazu) poželjno je učiniti sedždu.

U Svojoj Knjizi Uzvišeni Allah opisuje poslanike i iskrene vjernike i kaže:

﴿إذا تتلى عليهم آيات الرحمن خروا سجدا وبكيا﴾

Kad bi im se ajeti Milostivog čitali, oni bi licem na tle padali i plakali. (Merjem, 58.)

Ibn Kesir (Allah mu se smilovao) kaže: *"Islamski učenjaci su se složili o propisanosti sedžde - tilavet, stoga je na nama da je praktikujemo kako su to oni činili".* [1]

Sedžde - tilavet za vrijeme namaza je veoma važna, jer povećava i jača skrušenost.

Uzvišeni Allah kaže:

﴿ويخرون للأذقان يبكون ويزيدهم خشوعا﴾

I padaju licem na tle plačući i to im povećava strahopoštovanje (skrušenost). (El-Isra', 109.)

Prenosi se da je Allahov Poslanik ﷺ činio sedždu kada je u namazu učio Suretu En-Nedžm.

Buhari (Allah mu se smilovao) u svome *Sahihu* prenosi, da je Ebu R'afi rekao: *"Klanjao sam jaciju sa Ebu Hurejrom, r.a., i on je učio, Iza ssema'un- nšekat, i učinio sedždu. Upitao sam ga o tome i odgovorio je:*

---

[1] *El-Kur'an El-Azim*, 5/238, Daru-š-Š'ab.

'Činio sam sedždu za Ebu-l-Kasimom (Poslanikom ﷺ), i nastaviću tako raditi sve dok ga ponovo ne sretnem'". [1]

Veoma je važno da istrajemo praktikovati sedžde - tilavet, posebno jer ljuti i ometa šejtana i slabi njegovu moć nad klanjačem.

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: *"Kada čovjek prouči neki od ajeta u kojem se spominje sedžda i on je učini, šejtan se povuče u stranu i počne plakati i govoriti: Teško meni! Naređeno mu je bilo da učini sedždu, pa ju je učinio i Džennet je njegov; naređeno mi je bilo da je učinim, pa sam odbio i za mene je Džehennem".* [2]

[1] *Sahihu-l-Buhari, Kitabu-l-ezan*, poglavlje o *Ez-Zuhru bi-l-is'ha.*

[2] Bilježi Muslim u svome *Sahihu*, br.133.

14. UTJECATI SE UZVIŠENOM ALLAHU OD PROKLETOG ŠEJTANA

Doista je šejtan čovjeku otvoreni neprijatelj i jedan od aspekata njegovog neprijateljstva je uvlačenje u misli i došaptavanje (vesvese) klanjaču za vrijeme namaza, kako bi ga zbunio i oduzeo mu skrušenost.

Vesvesa je problem sa kojim se suočava svako ko svoje srce usmjeri Uzvišenom Allahu, u dovi ili drugom vidu ibadeta; neizbježna je i zato čovjek mora ostati čvrst, strpljiv i istrajati u namazu. Izdržljivost i spokojnost će odvratiti šejtanove zavjere od nas.

﴿إن كيد الشيطان كان ضعيفا﴾

... Jer je šejtanovo lukavstvo zaista slabo. (En-Nisa', 76.)

Svaki put kada se rob okrene (u mislima) svom Gospodaru, misli druge prirode počinju da se motaju po njegovom mozgu. Šejtan je poput lopova koji leži i čeka da napadne iz zasjede: kada rob krene na put prema svom Gospodaru, šejtan se trudi da mu presječe taj put. Jednom od ispravnih prethodnika rečeno je: *"Jevreji i kršćani kažu da nemaju problema sa vesvesama". Odgovorio je: "Istinu su rekli, jer šta bi šejtan tražio u kući koja je već odavno napuštena?"* [1]

Ovo je dobra analogija. Recimo da postoje tri kuće: kraljeva, puna zlata, dragocjenosti i novca; kuća roba sa njegovom imovinom i uštеđevinom i napuštena, prazna kuća. Ako bi lopov došao da pokrade jednu od njih, koju bi izabrao? [2]

---

[1] *Medžmu'a-l-Fetava*, 22/608.

[2] *El-Vabil El-Sejjib*, str. 43.

Kada čovjek ustane da obavi namaz, šejtan osjeća ogromnu ljubomoru, jer klanjač stoji u položaju koji ga čini najbližim Uzvišenom Allahu i najviše smeta i žalosti šejtana. Zato ga on pokušava zavesti i odvratiti od namaza na prvom mjestu; zatim nastavlja da ga obmanjuje, ne bi li potpuno zaboravio namaz.

﴿... وأجلب عليهم بخيلك ورجلك ...﴾

... I potjeraj na njih svoju konjicu i pješadiju ... (El-Isra', 64.) Čovjek počne misliti o namazu - kao manje važnom, pa ga zapušta i na kraju zanemari u cjelini. Ako šejtan ne uspije da ostvari ovaj cilj i klanjač, ignorišući ga, krene da klanja, Allahov neprijatelj će doći i pokušati da ga omete, podsjećajući ga na stvari o kojima nije mislio prije. Moguće je da čovjek potpuno zaboravi na nešto – šejtan će ga podsjetiti kad stupi u namaz kako bi ga zbunio i odvukao njegove misli od Uzvišenog Allaha. Tako, njegovo srce više neće biti skoncentrisano i izgubiće obećanu nagradu, jer nju dobija samo onaj čije srce zaista bude prisutno u namazu. Čovjek će završiti molitvu bez poboljšanja svog položaja i sa nesmanjenim teretom grijeha, jer namaz iskupljuje grijehe samo kada je obavljen pravilno, sa perfektnom skrušenošću, i ako rob stoji pred Uzvišenim Allahom ponizno – dušom i tijelom. [1]

Allahov Poslanik ﷺ podučio nas je slijedećim metodama za borbu protiv šejtanovog lukavstva i kako da se oslobodimo njegovih vesvesa: Ebu-l-A'as r.a. prenosi da je rekao: *"O, Allahov Poslaniče, šejtan me prekida u namazu i ja postajem zbunjen i griješim u učenju". Allahov Poslanik ﷺ mu odgovori: "To je šejtan po imenu Hinzib. Ako osjetiš njegovo prisustvo, utječi se*

[1] *El-Vabil El-Sejjib*, str. 36.

Allahu od njega i pljucni (suho pljuckanje) tri puta, na lijevu stranu". Ebu-l-A'as je rekao: "Tako sam postupio i Uzvišeni Allah ga je udaljio od mene". [1]

Allahov Poslanik ﷺ govorio nam je i o drugim šejtanovim spletkama i kako da postupamo. Rekao je: *"Kada neko od vas ustane da klanja, šejtan mu priđe i ometa ga, zbunjuje i pokušava ga natjerati da pogriješi u namazu, stvarajući mu sumnju u mozgu – klanjač zaboravi koliko je rekjata obavio. Ako se to desi, klanjač treba učiniti sehvi-sedždu dok sjedi".* [2]

Druga šejtanova spletka opisana je na slijedeći način. Allahov Poslanik ﷺ rekao je: *"Ako neko od vas klanja i osjeti pomjeranje u stražnjem dijelu tijela i nije siguran da li je izgubio abdest ili ne, neka ne prekida namaz, osim ako je čuo zvuk ili osjetio ružan miris".*

Doista, njegove smicalice mogu biti veoma neobične, što nam pokazuje i slijedeći hadis. Ibn Abbas prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ bio upitan o čovjeku koji je mislio da je izgubio abdest, dok u stvari nije. Allahov Poslanik ﷺ odgovorio je: *"Šejtan može doći bilo kome od vas dok klanja i otvoriti njegove butine, pa će on misliti da je izgubio abdest, dok u stvari nije. Ako se to desi, neka ne prekida namaz, osim u slučaju da čuje zvuk ili osjeti ružan miris".* [3]

---

[1] Bilježi Muslim, br. 2203.

[2] Prenosi Buhari - *Kitabu Es-Sahvu fil-fard ve-t-Tetav'u.*

[3] Bilježi Taberani u *El-Kebiru*, br. 11556, 11 tom, st. 222., i kaže u *Medžme'u-z-Zevaid*, njegovi prenosioci su pouzdani.

MES'ELA

Ovo je šejtanska obmana, koju "Hinzib" sprovodi na pojedinim klanjačima: On pokušava da ih ometa dok klanjaju, nagovarajući ih da misle na druge vrste ibadeta, a ne na namaz koji obavljaju, kao na primjer: Da'va, islamsko obrazovanje, znanje. Klanjači počinju da duboko razmišljaju o ovim temama i prestaju da se koncetrišu na ono što uče. Neke čak zbuni sugerišući im, da je Omer, r.a., kovao planove za vojsku u toku molitve.

Šejhu-l-Islam Ibn Tejmijje nam razjašnjava ovaj slučaj i kaže: *"Prenosi se, da je Omer Ibn Hattab, r.a., rekao: 'Kujem planove za moju vojsku dok sam u namazu', - to je zbog toga, što je Omer, r.a., bio u džihadu, voda pravovjernih i vojskovođa. Klanjao je 'namaz u strahu' (Salatu El-Hauf), jer je istovremeno pazio na neprijatelja, bez obzira da li je borba bila u toku ili ne. Dužnost mu je bila da klanja i da vodi džihad, pa je to morao izvršavati na najbolji mogući način".*

Uzvišeni Allah Kaže:

﴿يا أيها الذين آمنوا إذا لقيتم فئة فاثبتوا واذكروا الله كثيرا لعلكم تفلحون﴾

O vjernici, kad se s kakvom četom sukobite, smjeli budite i neprestano Allaha spominjite da biste postigli ono što želite. (El-Enfal, 45.) Jasno je da čovjek ne može imati isti duševni mir za vrijeme džihada i u bezbjednosti; ako se desi, da čovjekov namaz ima mali nedostatak zbog džihada, to ne znači da je njegov iman faličan. Zbog toga možemo reći, da su norme za namaz labavije – u vremenu rata i opasnosti, u poređenju sa normama – za vrijeme mira. Uzvišeni Allah nam govori o molitvi u ratnim uslovima:

﴿... فإذا اطمأننتم فأقيموا الصلاة إن الصلاة كانت على المؤمنين كتابا موقوتا﴾

A u bezbjednosti obavljajte molitvu u potpunosti, jer vjernicima je propisano da u određeno vrijeme molitvu obavljaju. (En-Nisa', 103.) Jasno je navedeno da se namaz u bezbjednosti ne obavlja na isti način kao u ratnim uslovima.

Pored toga, ako je čovjekov iman jak, imaće dovoljnu prisutnost duha, čak i ako razmišlja o drugim stvarima u toku namaza.

Uzvišeni Allah učinio je da se istina učvrsti u Omerovom srcu i on je bio nadahnuti govornik, tako da nije čudno da osoba ovakvog karaktera kuje planove za vojsku dok klanja. On je to mogao učiniti, dok drugi ne bi mogli. Bez sumnje – da nije imao obaveze oko džihada, prisutnost mozga i srca bi mu bila veća u namazu. Čak i Allahov Poslanik ﷺ u mirnim vremenima imao je perfektniji namaz od onog u ratnim opasnostima, što se ogledalo u njegovom spoljašnjem izgledu. Ako je Uzvišeni Allah spustio olakšice u fizičkim pokretima za vrijeme namaza u ratnoj situaciji, kako je tek u pogledu unutrašnjeg aspekta?

U zaključku možemo konstatovati da ako osoba, zbog nedostataka vremena, misli na nešto što je obavezno (dok klanja) nije isto kao kad osoba koja nije u škripcu sa vremenom misli na nešto što nije obaveza.

Moguće je da je Omer, r.a., bio veoma zauzet i to je bilo jedino vrijeme koje je on imao na raspolaganju da misli na ratne planove, imajući u vidu da je bio vođa Ummeta, sa puno obaveza i odgovornosti. Svako se može naći u sličnoj situaciji u kojoj se Omer, r.a., nalazio. Ljudi uvijek misle (u toku namaza) na stvari na koje ne misle u toku dana, i to može biti od šejtana. *Jednom od ispravnih prethodnika neki čovjek rekao je da je zakopao*

novac, ali se ne može sjetiti na kom mjestu. On mu je odgovorio: "Idi i klanjaj". Čovjek ga posluša, ode da obavi namaz i sjeti se gdje je zakopao novac. Pa mu je rečeno: "Kako si znao ?" Odgovorio je: "Znam da ga šejtan neće ostaviti na miru dok klanja, a da ga ne podsjeti na nešto što mu je važno; ovom čovjeku je najvažnije da se sjeti gdje je zakopao svoj novac". Iskren rob će se truditi da ostvari perfektnu prisutnost misli u namazu, na isti način kao što se trudi da potpuno uradi i sve ostalo što mu je naređeno. I nema moći, niti snage, bez Allaha, Uzvišenog, Svemogućeg". [1]

[1] *Medžmu'a-l-Fetava*, 22/610.

15. MISLITI NA ISPRAVNE PRETHODNIKE I KAKO SU KLANJALI

Ovo će sigurno povećati skrušenost kod čovjeka i motivisati ga da slijedi njihov primjer. *"Da smo samo mogli vidjeti kada bi se neko od njih podigao da klanja i počeo učiti riječi svog Gospodara, bio bi svjestan činjenice da stoji pred Gospodarom Svjetova i skrhan osjećajem strahopoštovanja prema Njemu"*. [1]

Mudžahid (Allah mu se smilovao) rekao je: *"Kada bi neko od njih ustao da klanja, plašio bi se da luta pogledom, da se vrpolji – igrajući se kamenčićima ili da misli na ovozemaljske stvari, izuzev ako se zaboravi"*. [2]

Kada bi Ibn Zubejr, r.a., ustao da klanja, bio bi poput štapa nepokretan zbog skrušenosti u svome srcu. Jednom je bio na sedždi kada je iz katapulta ispaljen misail koji je pao ispred njega i pocijepao dio njegove odjeće. On čak ni glavu nije podigao.

Muselleme Ibn Beššar je klanjao namaz u mesdžidu kada se jedan njegov dio srušio; ljudi su pobjegli, ali je on nastavio sa namazom, ne primijetivši šta se desilo. Prenosi se da je jedan od ispravnih prethodnika bio – poput bačenog odijela na pod, drugi bi završio namaz sa promijenjenom bojom lica, jer je stajao pred Uzvišenim Allahom; ne bi znali ko je stajao pored njih sa desne, a ko sa lijeve strane u namazu. Drugi bi poblijedio u licu dok bi uzimao abdest i bilo bi mu rečeno: *"Kada se abdestiš, na tvome licu primjećujemo velike promjene"*. Odgovorio je: *"Zato što znam ispred Koga ću da stanem"*. Kada bi namasko vrijeme nastupilo, Ali Ibn Ebi Talib, r.a., bi bio očigledno potresen i boja u licu bi mu se

---

[1] *El-Hušu'u fi-s-Salat*, od Ibn Redžeba, str. 22.

[2] *Ta'zim Kadri Es-Salat*, 1/188.

promijenila. Rečeno mu je: *"Šta se dešava sa tobom?"* Odgovorio je:

﴿إنا عرضنا الأمانة على السماوات والأرض والجبال فأبين أن يحملنها وأشفقن منها وحملها الإنسان إنه كان ظلوما جهولا﴾

Mi smo nebesima, Zemlji i planinama ponudili emanet, pa su se ustegli i pobojali da ga ponesu, ali ga je preuzeo čovjek – a on je, zaista, prema sebi nepravedan i lakomislen. (El-Ahzab, 72.)

Tako mi Allaha, vrijeme emaneta je nastupilo, kojeg je Uzvišeni Allah ponudio nebesima i Zemlji i planinama, ali su oni odbili da prihvate iz straha, a ja sam prihvatio.

Kada je Seid Tunuhi obavaljao namaz, suze su mu tekle niz lice u bradu. Prenosi se da je jedan od tabi'ina, kada je ustao da klanja, promijenio boju lica i rekao: *"Da li znate ispred Koga ću da stanem i sa Kim ću da razgovaram?" Ko od nas ima strah i poštovanje prema Uzvišenom Allahu kao što su ga oni imali?"* [1]

Upitali su Amira Ibn Abdul-Kajsa: *"Da li u toku molitve razmišljaš o nečemu drugom, nevezano za namaz?" Odgovorio je: "Postoji li šta drugo o čemu bi volio više misliti nego na namaz?" Rekli su: "Mi mislimo o nama, u toku namaza". Rekao je: "Na Džennet i hurije?" Odgovorili su: "Ne, o našim porodicama i imovini". Rekao je: "Tako mi Allaha, bilo bi mi draže da me koplja probodu nego da mislim na ovozemaljske stvari u toku namaza".*

Sa'd Ibn Muaz rekao je: *"Posjedujem tri osobine koje bih želio da zadržim sve do smrti. Kada klanjam – ne mislim ni na šta drugo osim na namaz koji obavljam; kada čujem hadis od Poslanika ﷺ ne sumnjam u njegovu*

---

[1] *Silahu-l-Jakzan litardi-š-Šejtan*, Abdu-l-aziz Es-Selman, str. 209.

istinitost, i kada prisustvujem dženazi, ne mislim ni na šta drugo osim na ono što se na njoj kazuje". [1]

Hatim (Allah mu se smilovao) rekao je: *"Izvršavam što mi je naređeno; hodam sa strahopoštovanjem u srcu prema Uzvišenom Allahu; počinjem sa iskrenim nijjetom; spominjem i veličam Allaha; učim Kur'an odmjerenim tempom misleći o značenju ajeta; klanjam s potpunom skrušenošću; obavljam pravilno tešehhud; predam selam sa iskrenim nijjetom; završavam sa iskrenošću u srcu prema Uzvišenom Allahu i, na kraju, ipak strahujem da moj namaz neće biti primljen, pa nastavljam da stremim ka boljem sve do smrti".* [2]

Ebu Bekr es-Subgi rekao je: *"Živio sam u vremenu dva imama, mada nisam imao sreće da ih lično čujem: Ebu Hatima Er-Razija i Muhammeda Ibn Nasra El-Mervezija. Ne znam da je iko imao bolji namaz od Ibn Nasra. Čuo sam da ga je stršljen ujeo za čelo i krv je potekla niz lice, ali se on ni pomjerio nije".*

Muhammed Ibn Ja'kub El-Ekrem rekao je: *"Nisam vidio ljepšeg namaza od namaza Muhammeda Ibn Nasra. Muhe bi slijetale na njegove uši, a on ih ne bi tjerao. Čudili smo se njegovoj skrušenosti u namazu. Strah koji je imao od Uzvišenog Allaha bio je ogroman, pa bi spuštao bradu na prsa i položaj u kojem je stajao podsjećao bi na uspravno parče drveta".* [3]

---

[1] *El-Fetava* - Ibn Tejimijje, 22/605.

[2] *El-Hušu'u fi-s-Salat*, 27-28.

[3] *Ta'zim Kadri-s-Salat*, 1/58.

Šejhu-l-Islam Ibn Tejmijje (Allah mu se smilovao) kada je počinjao sa namazom, toliko bi se tresao da bi se oslanjao lijevo i desno. [1]

Uporedimo ovo sa nekima od nas danas koji u toku namaza gledaju na sat, popravljaju odijelo, diraju nos, razmišljaju o trgovini i novcu, zabavljaju se posmatrajući dekoracije na tepihu i plafonu ili pokušavaju saznati ko klanja pored njih. Razmislimo da li bi smio da se ponaša na isti način kada bi stajao pred nekim današnjim predsjednikom ili kraljem?

---

[1] *El-Kevakib ed-Durrijje fi Menakib El-Mudžtehid Ibn Tejmijje*, od Mervia El-Kermija str. 83, Daru-l-Garbu-l-Islami.

16. POZNAVANJE PREIMUĆSTVA SKRUŠENOSTI U NAMAZU

Ovo obuhvata slijedeće:

- Allahov Poslanik ﷺ rekao je: *"Ne postoji musliman koji kad nastupi namasko vrijeme, uzme pravilno abdest, posjeduje potpunu skrušenost, ruk'u učini propisno, a da to ne bude iskupljenje za sve njegove prethodne grijehe, osim velikih grijeha i ovo važi za cijeli život".* [1]
- Nagrada za namaz zavisi od skrušenosti koja je prisutna kod nas, kao što Allahov Poslanik ﷺ kaže: *"Allahov rob može obaviti namaz, a da mu od toga ne bude ništa primljeno, osim desetine, devetine, osmine, sedmine, šestine, petine, četvrtine, trećine ili polovine".* [2]
- Samo dijelovi namaza u kojima je klanjač bio potpuno prisutan i skoncetrisan će mu biti od koristi. Prenosi se da je Ibn Abbas, r.a., rekao: *"Od namaza ćete imati samo onoliko koliko ste bili prisutni u njemu".*
- Grijesi će biti oprošteni ako se klanjač skoncetriše na namaz i postigne potpunu skrušenost, kao što Allahov Poslanik ﷺ kaže: *"Kada rob ustane da klanja, svi njegovi grijesi spuste se na njegovu glavu i ramena. Svaki put kada učini ruk'u ili sedždu, neki od grijeha spadnu sa njega".* [3] El-Munavi

---

[1] Bilježi Muslim, 1/206, br. 7/4/2.

[2] Bilježi Ahmed; *Sahihu-l-Džami'*, 1626.

[3] Bilježi Bejheki u *Es-Sunenu-l-Kubra*, 3/10; također pogledati u *Sahihu-l-Džami'*.

kaže: *"Značenje ovog hadisa je da svaki put kada se obavi glavni dio namaza neki od grijeha spadnu sa klanjača; kada se namaz privede kraju i grijesi budu odstranjeni. Ovo se odnosi na namaz gdje su svi uslovi zadovoljeni i glavni dijelovi upotpunjeni. Riječi 'rob' i 'ustane' znače da klanjač stoji pred Uzvišenim Allahom u poziciji skromnog i poniznog roba".* [1]

- Klanjač koji posjeduje skrušenost će se osjećati lahkim kada završi molitvu, jer je ona izvor sreće, uživanja i utjehe za njega na ovom svijetu. Imaće osjećaj da je u zatvorskoj ćeliji, sve do momenta kad ustane da ponovo klanja. Namaz će mu biti utjeha, a ne obaveza koja se mora uraditi i završiti. Oni koji vole molitvu kažu: *"Klanjamo i osjećamo udobnost i utjehu u namazu"*, kao što Allahov Poslanik ﷺ kaže: *"O, Bilale, hajde da nas namaz odmori"*. Nije rekao 'da se odmorimo od njega'.
- Allahov Poslanik ﷺ rekao je: *"Radost moga srca je u namazu"*. Zato, ko postigne radost srca u namazu sigurno je neće tražiti na bilo kojem drugom mjestu. [2]

---

[1] Prenosi Bejheki u *Es-Sunenu-l-Kubra*, 3 /10; pogledati također u *Sahihu-l-Džami'*.

[2] *El-Vabil El-Sejjib*, 37.

17. UČENJE DOVA ZA VRIJEME NAMAZA, POSEBNO NA SEDŽDI

Nema sumnje da razgovor sa Uzvišenim Allahom, poniznost pred Njim, iskreno traženje Njegove blagodati i pomoći – jača vezu između roba i Njegovog Gospodara i povećava skrušenost. Dove su jedan vid ibadeta i naređeno nam je da ih što više upućujemo.

Uzvišeni Allah kaže: ﴿... تدعونه تضرعا وخفية ...﴾ ***I javno i tajno ponizno molite.*** (El-En'am, 63.)

Allahov Poslanik ﷺ rekao je: *"Uzvišeni Allah je srdit na onog ko mu ne upućuje dove".* [1]

Prenosi se da je Allahov Poslanik ﷺ imao običaj da uči dove na određenim mjestima u toku namaza: na sedždi, između dvije sedžde i poslije na tešehhudu. Najvažnija dova je za vrijeme sedžde, jer je Allahov Poslanik ﷺ rekao: *"Rob je najbliži svom Gospodaru dok je na sedždi, pa povećajte tada dove što više".* [2] I dodao je: *"...Na sedždi se trudite da uputite dove, jer će zasigurno biti uslišane".* [3]

Jedna od dova koju je Allahov Poslanik ﷺ učio na sedždi bila je: *"Allahummegfir li zenbi kullehu, dikkahu ve džillehu, ve evvelehu ve ahirehu, ve alanijjetehu, ve sirrehu".* (Gospodaru moj, oprosti mi sve moje grijehe, male i velike, prošle i buduće, javne i tajne.) [4]

---

[1] Bilježi Tirmizi, *Kitabu-l-Da'vaat*, 1/426; ocijenjen kao hasen - dobar u *Sahihu-t-Tirmizi*, 2686.

[2] Prenosi Muslim. *Kitabu-s-Salat*, poglavlje o Rukú i sedždi, br. 215.

[3] Bilježi Muslim, *Kitabu-s-Salat*, poglavlje o zabrani učenja Kur'ana na rukú i sedždi, br. 207.

[4] Bilježi Muslim, poglavlje o Učenju na rukú i sedždi, br. 216.

Također je učio: *"Allahummegfir li ma esrertu ve ma e'alentu"*. (Gospodaru moj, oprosti mi ono što sam učinio javno i tajno.) [1]

Dove koje je Allahov Poslanik ﷺ učio između dvije sedžde su već spomenute ranije. [2]

Od Ebu Hurejre, r.a., se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: *"Kada neko od vas završi sa posljednim sjedenjem u namazu, neka zamoli Uzvišenog Allaha da ga sačuva od četiri stvari: džehenemske kazne, kaburske kazne, iskušenja u životu i na samrti i iskušenja mesiha dedždžala* (ćoravog Mesije)".

Također bi imao običaj učiti: *"Allahumme inni e'uzu bike min šerri ma amiltu, ve min šerri ma lem e'amel"*. (Gospodaru moj, utječem Ti se od zla kojeg sam uradio i zla kojeg nisam uradio.)

"Allahumme hasibni hisaben jesiren". (Gospodaru moj, učini moje polaganje računa lahkim.)

On bi podsticao Ebu Bekra, r.a., da čini slijedeću dovu: *"Allahumme inni zalemtu nefsi zulmen kesiren, ve la jagfiru-z-zunube illa ente, fagfir li magfireten min indike ve-r-rhamni inneke ente-l-Gafuru-r-Rahim"*. (Gospodaru moj, doista sam sebi učinio nasilje i niko ne može oprostiti grijehe osim Tebe. Oprosti mi i smiluj mi se, jer Ti si Onaj koji neizmjerno prašta, Najmilostiviji.)

Allahov Poslanik ﷺ čuo je nekoga da uči na tešehhudu: *"Allahumme inni es'eluke ja Allah, El-Ehadu El-Samed ellezi lem jelid ve lem juled ve lem jekun lehu kufuven ehad, en tegfir li zunubi inneke ente-l-Gafuru-r-Rahim"*. (Gospodaru, molim Tebe, O Allahu, Jedini, Ti si

---

[1] Prenosi Nesai *El-Mudžteba* 2/569; *Sahihu-l-Džami'*, 1067.

[2] Poglavlje 11.

svakom utočište, Nisi rodio, niti Si rođen, Tebi niko nije ravan, da mi oprostiš grijehe, jer Ti neizmjerno praštaš, Najmilostiviji.)

On je ﷺ rekao Ashabima: *"Oprošteno mu je, oprošteno mu je"*.

Allahov Poslanik ﷺ čuo je drugog čovjeka kako uči: *"Allahumme inni es'eluke bi'enne leke-l-hamd, la ilahe illa ente vahdeke la šerike leke el-Mennan ja'bedia-s-Semavati ve-l-erd, ja ze-l-Dželali vel-l-Ikram, ja Hajju ja Kajjum, inni es'eluke-l-Dženneh, ve e'uzu bike mine-n-Nar"*. (Gospodaru moj, Tebe molim, Tebi pripada svaka hvala, nema boga osim Tebe Jedinog, bez sudruga, Darivalac, Stvaraoc nebesa i Zemlje, Vlasnik Slave i Poštovanja, Živi i Vječni, molim Te da mi podariš Džennet i zaštitiš od Džehennema.) Allahov Poslanik ﷺ rekao je ashabima: *"Da li znate kako je molio Allaha?" Rekli su: "Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju". Rekao je: "Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, molio je Allaha Njegovim Najuzvišenijim imenima i kada Ga neko moli njima – On mu se odaziva i ako mu je traženo - On daje"*.

Posljednje što bi proučio, između tešehhuda i predaje selama bi bilo: *"Allahummegfir li ma kaddemtu ve ma ahhertu, ve ma esrertu ve ma e'alentu, ve ma esreftu ve ma ente e'alemu bihi minni ente-l-Mukaddim ve ente-l-Mu'ehhir, la ilahe illa ente"*. (Gospodaru moj, oprosti mi moje ranije grijehe i kasnije, one što počinih potajno i na javi, one u kojima nisam mjere imao, kao i one o kojima Ti znaš bolje od mene. Ti si Prvi i Posljednji. Nema boga osim Tebe.) [1]

---

[1] Ove i druge dove, sa njihovim isnadima, mogu se naći u *Sifatu-s-Salat* od Šejha Albanija, str. 163.

Memorisanje dova kao što su ove, rješava problem klanjača koji ne znaju šta da uče poslije tešehhuda.

18. ZIKROVI KOJE UČIMO POSLIJE NAMAZA

Zikrovi takođe pomažu jačanju skrušenosti u srcu i uvećavaju blagodati i koristi namaza. Bez sumnje, jedan od najboljih načina da se zaštiti i očuva dobro djelo je da bude popraćeno drugim dobrim djelom. Tako će onaj koji misli na zikrove poslije namaza uočiti da oni počinju traženjem oprosta (tri puta), kao da klanjač traži od svog Gospodara oprost, u slučaju da se desio bilo kakav nedostatak - u toku namaza ili u skrušenosti. Veoma je bitno obratiti pažnju i na dobrovoljne namaze, jer oni nadoknađuju propuste u farz-namazu, uključujući i skrušenost.

Pošto smo razmotrili šta nam pomaže da ostvarimo skrušenost, razmotrićemo slijedeću temu:

ODSTRANJIVANJE DISTRAKCIJE (SMETNJE) I SVEGA OSTALOG ŠTO NEPOVOLJNO UTIČE NA SKRUŠENOST

19. ODSTRANITI SVE ŠTO ODVRAĆA PAŽNJU KLANJAČU

Enes, r.a., je rekao: *"Aiša, r.a., imala je dekorisanu, raznobojnu zavjesu, koju je upotrebljavala prilikom prikrivanja jedne strane kuće, pa joj je Allahov Poslanik ﷺ rekao: 'Skloni je, doista mi ukrasi na njoj odvraćaju pažnju dok klanjam'".* [1]

El-Kasim prenosi da je Aiša, r.a., imala materijal sa dekoracijom na njemu kojim je pokrivala udubljenje u zidu. Poslanik ﷺ je klanjao ispred njega i rekao: *'Skloni ga, jer mi dekoracija na njemu skreće pažnju dok klanjam.' Ona ga je sklonila i napravila jastuke od njega".* [2]

Slijedeća indikacija ovoga – Allahov Poslanik ﷺ ušao je u Ka'bu da klanja i ugledao dva ovnovska roga. Kada je završio namaz, rekao je Osmanu El-Hadžebiju: *"Zaboravio sam da ti kažem da pokriješ rogove, jer u kući ne smije biti ništa što skreće pažnju klanjačima".* [3]

Ovo, takođe, podrazumijeva i izbjegavanje obavljanja namaza na mjestima gdje prolaze ljudi, ima galame i glasova ili žustre diskusije, i gdje postoje

---

[1] Bilježi Buhari, u *Fethu-l-Bari*, 10/391.

[2] Bilježi Muslim u svome *Sahihu*, 3/1668.

[3] Bilježi Ebu Davud, 2030; *Sahihu-l-Džami'* 2504.

vizuelne smetnje. Treba izbjegavati obavljanje molitve na mjestima koja su veoma topla ili hladna, ako je to moguće. Allahov Poslanik ﷺ nas savjetuje da odložimo podne – namaz u toku ljeta, dok najtopliji dio dana prođe.

Ibn Kajjim (Allah mu se smilovao) rekao je: *"Veoma toplo vrijeme može spriječiti klanjača da ostvari potpunu skrušenost i prisustvo duha u namazu, pa će on klanjati preko volje. Zato je Allahov Poslanik ﷺ mudro rekao da se namaz odloži dok najveća vrućina prođe, kako bismo bili prisutni duhom i ostvarili svrhu namaza – skrušenost i pokornost Allahu".* [1]

[1] *El-Vabil El-Sejjib*, Daru-l-Bejan str. 22.

20. NE KLANJATI U ODJEĆI SA UKRASIMA, NATPISIMA, SVIJETLIM BOJAMA ILI SLIKAMA KOJE MOGU SMETATI KLANJAČIMA

Aiša, r.a., rekla je: *"Allahov Poslanik ﷺ ustao je da klanja u kariranoj košulji i gledao u njenu dekoraciju. Kada je završio namaz, rekao je: 'Odnesi ovu košulju kod Ebu Džahma bin Huzejfe i donesi mi drugu, jer me ometala u toku namaza'"*.

Bolje je da se namaz ne klanja u odjeći koje imaju slike; posebno moramo paziti i izbjegavati odjeću sa slikama živih bića, jer je takva odjeća veoma rasprostranjena u današnje vrijeme.

21. NE OBAVLJATI NAMAZ PRI STAVLJANJU SOFRE ZA JELO, KOJU KLANJAČ NAMJERAVA DA JEDE

Allahov Poslanik ﷺ rekao je: *"Ne obavljajte namaz ako je hrana pripremljena"*. [1] Ako je hrana pripremljena i servirana ili ponuđena, čovjek prvo treba da jede.

Neće biti u stanju da ostvari potpunu koncetraciju i skrušenost u namazu, jer osjeća potrebu za jelom.

Ne treba ni da žuri da završi obrok, jer je Allahov Poslanik ﷺ rekao: *"Ako je večera postavljena, a nastupi vrijeme namaza, večerajte prije nego što obavite namaz i ne žurite da završite sa obrokom"*. U drugoj predaji: *"Ako je večera pripremljena i ponuđena, a ikamet oglašen, prvo večerajte i ne žurite sa jelom"*. [2]

---

[1] Bilježi Muslim, br. 560.

[2] Buhari, *Kitabu-l-ezan*; Muslim, br. 557-559.

22. NE OBAVLJATI NAMAZ PRI POSTOJANJU FIZIOLOŠKIH POTREBA

Nema sumnje da je odstranjivanje fizioloških potreba jedna od činjenica koja utiče na ostvarivanje skrušenosti u namazu. Allahov Poslanik ﷺ zabranio je obavaljanje namaza u slučaju da postoji potreba za mokrenjem ili obavljanjem velike nužde. [1]

Ako je neko u takvoj situaciji, prvo treba da ode u nužnik i obavi prirodne potrebe, čak i ako će izostati iz džemata, jer je Allahov Poslanik ﷺ rekao: *"Ako neko od vas ima potrebu da ode u nužnik, a namaz je već počeo, neka prvo ode u nužnik".* [2] Ako se to desi dok klanjač obavlja namaz, treba ga prekinuti, otići i osloboditi se fiziološke potrebe, uzeti abdest i onda ponovo obaviti namaz, jer je Allahov Poslanik ﷺ rekao: *"Nema namaza ako je hrana pripremljena ili ako se neko suzdržava od nužde".* [3] Suzdržavanje će u ovom slučaju sigurno negativno uticati na postizanje skrušenosti u namazu. Ovo se odnosi i na oslobađanje vjetrova.

---

[1] Bilježi Ibn Madže u svom *Sunenu*, br. 617; *Sahihu-l-Džami'*, br. 6832.

[2] Bilježi Ebu Davud, br. 88 u *Sahihu-l-Džami'*, br. 299.

[3] *Sahihu-l-Muslim*, br. 560.

23. NE OBAVLJATI NAMAZ U POSPANOM STANJU

Enes Ibn Malik prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: *"Ako je neko pospan dok klanja, neka odspava (da je dovoljno odmoran), da bi znao šta govori. "Što znači da treba da se odmori i onda obavi namaz"*. [1]

Ovo može da se dogodi za vrijeme noćnog namaza, u vrijeme kada se dova prima i čovjek može protiv sebe doviti, a da to i ne primjeti. Ovaj hadis odnosi se i na farz - namaze, ako je klanjač siguran da će imati dovoljno vremena za obavljanje namaza, pošto se odmori. [2]

---

[1] Bilježi Buhari, br. 210.

[2] *Fethu-l-Bari*, Poglavlje o abdestu, poslije spavanja.

24. NE OBAVLJATI NAMAZ IZA OSOBE KOJA PRIČA (SPAVA)

Allahov Poslanik ﷺ zabranio je da se namaz obavlja pod ovakvim okolnostima i kaže: *"Ne klanjajte iza osobe koja spava ili koja priča".* [1]

Pričanje osobe će ometati klanjača u namazu, a osoba koja spava može otkriti dio tijela koji će takođe odvratiti pažnju klanjaču.

Hattabi (Allah mu se smilovao) je rekao: *"Obavljanje namaza iza osoba koje pričaju Šafija i Ahmed Ibn Hanbel smatraju da je mekruh, jer njihovo pričanje ometa klanjača, prilikom obavljanja namaza".* [2]

U pogledu neobavljanja namaza iza osobe koja spava, jedan broj islamskih učenjaka smatra da su dokazi slabi (uključujući Ebu Davuda u njegovom *Sunenu, Kitabu-s-Salat*...).

Bilježi Buhari (Allah mu se smilovao) hadis od Aiše, r.a., u njegovom *Sahihu*, Babu-s-Salat halfe en-Na'im: *"Poslanik ﷺ je imao običaj da klanja dok sam ja ležala poprečno od njega, na krevetu".* [3]

Mudžahid, Tavus i Malik smatraju da je mekruh obaviti namaz iza osobe koja spava, jer postoji mogućnost da se pokaže dio tijela koji će skrenuti pažnju i ometati klanjača. [4]

---

[1] Bilježi Ebu Davud, br. 694; *Sahihu-l-Džami'*, br. 375. i kaže da je hadis hasen - dobar.

[2] *Avn-l-Ma'bud*, 2/388.

[3] *Sahihu-l-Buhari, Kitabu-s-Salat.*

[4] *Fethu-l-Bari.*

Ako ne postoji mogućnost da se to desi, onda nije mekruh da se obavi namaz za osobom koja spava. A Uzvišeni Allah najbolje zna.

25. NE BITI ZAOKUPLJEN PORAVNAVANJEM ZEMLJE ISPRED SEBE

Buhari (Allah mu se smilovao) prenosi od Mu'ejkiba, r.a., da je Allahov Poslanik ﷺ rekao o klanjaču koji poravnava zemlju ispred sebe pri činjenju sedžde: *"Ako morate već to činiti, onda uradite samo jednom"*. [1]

Allahov Poslanik ﷺ rekao je: *"Ne ravnajte zemlju kada klanjate, ali ako morate, onda samo jedan put"*. [2]

Razlog za ovu zabranu leži u održavanju skrušenosti i da osoba ne čini mnogo ekstra (nepotrebnih) pokreta, u toku namaza. Ako mjesto gdje će klanjač činiti sedždu treba biti poravnato, onda to treba uraditi prije početka namaza.

Ovo podrazumijeva i brisanje čela ili nosa u toku namaza. Allahov Poslanik ﷺ činio je sedždu u vodi i blatu koji su ostavljali tragove na njegovom čelu, ali ih on nije brisao pri podizanju sa sedžde. Bio bi duboko zauzet svojim namazom i njegova skrušenost bila je velika, tako da to nije ni primjećivao. Allahov Poslanik ﷺ kaže: *"Namaz je zauzeće samo po sebi"*. [3]

Ibn Suhejb prenosi da je Ebu Derda rekao: *"Čak i kad bi mi ponudili stado crvenih deva, ne bih obrisao prašinu sa čela"*.

Ajjad je rekao: *"Ispravni prethodnici nisu imali običaj brisati prašinu sa čela u toku namaza"*. [4]

---

[1] *Fethu-l-Bari*, 3/79.

[2] Bilježi Ebu Davud, br. 946; *Sahihu-l-Džami'*, br 7452.

[3] Bilježi Buhari, u *Fethu-l-Bari*, 3/72.

[4] *El-Feth*, 3/79.

Klanjač mora izbjegavati sve ono što mu odvraća pažnju ili ga ometa prilikom namaza. Također, treba izbjegavati da on uznemirava i ometa druge klanjače.

Ovo podrazumijeva slijedeće :

26. SVOJIM UČENJEM KUR'ANA NE OMETATI DRUGE KLANJAČE

Allahov Poslanik ﷺ rekao je: *"Svi vi razgovarate sa svojim Gospodarom, pa ne ometajte jedan drugoga i ne povisujte svoje glasove dok učite ajete ili je rekao: "u namazu".* [1] U drugoj predaji kaže: *"Ne takmičite se u podizanju glasova pri učenju Kur'ana".* [2]

[1] Bilježi Ebu Davud, 2/83; *Sahihu-l-Džami'* br. 752.

[2] Bilježi Imam Ahmed, 2/36; *Sahihu-l-Džami*, 1951.

27. NE OKRETATI SE ZA VRIJEME NAMAZA

Ebu Zerr, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: *"Uzvišeni Allah okrenut je prema svom robu dok on klanja, sve dok se ne okrene; ako se rob okrene - i Allah se okreće od njega".* [1]

Postoje dva načina okretanja prilikom namaza :

- *okretanje (udaljavanje) srca od Uzvišenog Allaha – ka nečemu drugom;*
- *okretanje očiju.*

Obadva načina nisu dozvoljena i veoma su štetna za nagradu koja pripada klanjaču za namaz. Allahov Poslanik ﷺ bio je upitan o okretanju u toku namaza i odgovorio je: *"To je ono što šejtan ukrade od čovjekovog namaza".* [2] Čovjek koji se udaljava srcem ili očima u toku namaza jest poput onog koji je pozvan kod svog vladara i kad mu se on obrati, čovjek se počne okretati na sve strane, lijevo i desno, ne slušajući šta mu vladar govori i ne razumijevajući ni jednu riječ, jer su njegovo srce i mozak na nekom drugom mjestu. Šta ovaj čovjek misli da će vladar učiniti sa njim?

Najmanje što zaslužuje je da bude omrznut i bezvrijedan u očima vladara. Čovjek koji ovako klanja nije jednak onom koji klanja sa potpunom skrušenošću, okrećući se Uzvišenom Allahu i osjećajući Njegovu Veličinu, prepun osjećanja poniznosti i strahopoštovanja prema Onome ispred Koga stoji; osjećanje stida mu ne dozvoljava da se okreće ka nečemu drugom. Razliku između njihovih namaza opisuje Hassan Ibn Atijje i kaže: *"Dva čovjeka mogu klanjati u džematu, ali razlika*

[1] Bilježi Ebu Davud, br. 909; *Sahih* Ebi Davud.

[2] Bilježi Buhari, u *Kitabu-l-Ezan*, poglavlje o okretanju u namazu.

između njihovih vrlina može biti kao nebo i zemlja. Jedan od njih se okreće cijelim srcem Uzvišenom Allahu, dok je drugi nemaran i zaboravan". [1]

U slučaju kada postoji opravdan razlog za okretanje, onda je ono opravdano.

Ebu Davud prenosi da je Sehl Ibn Hanzalijjeh rekao: *"Počeli smo (sabah) namaz i Poslanik ﷺ je gledao prema klancu".* Ebu Davud je rekao: *"On je u toku noći poslao konjanike da ga brane".*

Isto tako je nosio Umamu bint Ebi-l-A'as, otvorio vrata Aiši, sišao sa mimbera dok je klanjao - da bi ih učio, učinio korak unazad za vrijeme (El-Kusuf) namaza (za vrijeme pomračenja), zgrabio i zadavio šejtana, koji je pokušao da ga prekida u namazu.

Također, Allahov Poslanik ﷺ naredio je da se zmije i škorpioni ubijaju, čak i u toku namaza. Osoba koja klanja treba da stane ili čak da se bori protiv onoga koji hoće da prođe ispred njega. Rekao je ženama da udare rukom po ruci u toku namaza (ako primijete grešku kod imama) i imao je običaj da mahne ljudima koji su ga pozdravljali dok je klanjao. Ovi i drugi pokreti mogu biti učinjeni ako postoji velika potreba za njima. Ako nisu neophodni, onda su to samo uzaludni pokreti koji uništavaju skrušenost i nisu dozvoljeni u namazu.[2]

---

[1] *El-Vabil Es-Sejjib* od Ibn Kajjim, Daru-l-Bejan, str. 36.

[2] *Medžmu'a-l-Fetava,* 22/559.

28. NE PODIZATI POGLED KA NEBU

Allahov Poslanik ﷺ upozorio nas je i strogo zabranio da to radimo. Rekao je: *"Kada klanjate, ne podižite pogled ka nebu da ne biste izgubili vid".* [1] U drugoj predaji kaže: *"Šta je ovim ljudima, pa dižu pogled ka nebu u toku namaza"?* U trećoj predaji kaže: *"... da podižu pogled kad upućuju dove za vrijeme namaza"?* [2] Strogo je upozoravao protiv tog pokreta i rekao je: *"Neka prestanu da to rade ili će im vid biti oduzet".* [3]

---

[1] Prenosi Ahmed, 5/294; *Sahihu-l-Džami'*, br. 762.

[2] Prenosi Muslim, br. 429.

[3] Bilježi Ahmed, 5258; *Sahihu-l-Džami'*, 5574.

29. NE PLJUVATI ISPRED SEBE U TOKU NAMAZA

Pljuvanje je suprotno skrušenosti i kulturnom ponašanju pred Uzvišenim Allahom. Allahov Poslanik ﷺ rekao je: *"Kada neko od vas klanja, neka ne pljuje ispred sebe, jer je Uzvišeni Allah ispred njega dok obavlja namaz".* [1]

Također je rekao: *"Kada neko od vas ustane da klanja, neka ne pljuje ispred sebe, jer on priča sa Uzvišenim Allahom sve dok obavlja namaz; ne treba da pljuje na desno, jer se na njegovoj desnoj strani nalazi melek. Neka pljune na lijevu stranu ili ispod nogu i zagrne".* [2]

Rekao je: *"Kada neko od vas klanja, on priča sa svojim Gospodarom i njegov Gospodar je između njega i Kible, zato ne pljujte u smjeru Kible, nego na lijevu stranu ili ispod nogu".* [3]

Ako je pod džamije prekriven ćilimima ili tepisima, a klanjač ima potrebu za pljuvanjem, može upotrijebiti maramicu i skloniti je.

---

[1] Bilježi Buhari u svome *Sahihu*, br. 397.

[2] Bilježi Buhari, u *El-Fethu*, br. 416, 1/512.

[3] Bilježi Buhari u *El-Fethu*, br. 417, 1/513.

30. SUZDRŽAVATI SE OD ZIJEVANJA

Allahov Poslanik ﷺ rekao je: *"Ako za vrijeme namaza osjetite potrebu za zijevanjem, pokušajte da se suzdržite koliko god možete da šejtan ne bi ušao".* [1] Ako šejtan uđe, može uticati na klanjačevu skrušenost, pored toga što mu se smije kada on zijeva.

[1] Bilježi Muslim, 4/2293.

31. NE STAVIJATI RUKE NA KUKOVE ZA VRIJEME NAMAZA

Ebu Hurejre, r.a., rekao je: *"Allahov Poslanik ﷺ zabranio je stavljanje ruku na kukove za vrijeme namaza".* [1]

Zijad Ibn Subejh El-Hanefi rekao je: *"Klanjao sam pored Ibn Omera i stavio ruku na kuk i on me je udario po ruci. Kada je završio namaz, pričao mi je i rekao: "Ovo je greška u namazu, jer je Allahov Poslanik ﷺ to zabranio".* [2]

Prenosi se da je Allahov Poslanik ﷺ rekao da je ovo položaj stanovnika Džehennema dok se odmaraju; utječemo se Allahu od toga. [3]

---

[1] Bilježi Ebu Davud, br. 947; *Sahihu-l-Buhari*, poglavlje o opreznosti u namazu.

[2] Bilježi Imam Ahmed, 2/106 i drugi, ovaj hadis je klasiran kao Sahih, kod Hafiza Irakija, pogledati u *Irva'* 2/94.

[3] Bilježi Bejheki od Ebi Hurejre. Iraki kaže, njegov isnad je Sahih.

32. NE DOZVOLITI ODJEĆI DA VISI DO ZEMLJE (*SEDL*) ZA VRIJEME NAMAZA

Prenosi se da je Allahov Poslanik ﷺ zabranio da u toku namaza odjeća visi do zemlje i da se pokrivaju usta.[1]

Al-Hattabi je rekao: *"Es-sedl: dopustiti odjeći da visi do zemlje".* [2] *El-sedl je potpuno zabranjen, jer je to način dokazivanja, a u toku namaza čak i gore".*

Autor djela *En-Nihaje* rekao je: *"To podrazumijeva umotavanje osobe u odjeću, sa rukama unutra i činjenja rukúa i sedžde u njemu".*

Rečeno je da su Jevreji imali običaj da tako rade. Es-Sedl znači – stavljanje odjeće preko glave ili ramena i dopuštati da njeni krajevi padaju ispred i preko gornjeg dijela ruku. Osoba će biti zaokupljena brigom o njemu, što umanjuje skrušenost; nasuprot odjeći koja je svezana ili pravilno zakopčana i koja ne ometa klanjača ili umanjuje njegovu skrušenost. Ova vrsta odjeće još uvijek se može naći u dijelovima Afrike i drugim mjestima, kao na primjer - arapski ogrtači, koji odvaraćaju klanjače od namaza – jer ih oni namještaju, vezuju (ako se olabave) itd. Zato ih treba izbjegavati.

Učenjaci objašnjavaju da je klanjačima zabranjeno pokrivati usta, jer ih to sprečava u izgovaranju i učenju Kur'ana i činjenju sedžde na ispravan način. [3]

---

[1] Bilježi Ebu Davud, br. 643; *Sahihu -l-Džami'*, br. 6883. Kaže ovaj hadis je hasen - dobar, u *Avnu-l-Ma'bud*, 2/347.

[2] Prenosi se u *Markatu-l-Mefatih* 2/236.

[3] *Markatu-l-Mefatih*, 2/236.

33. NE OPONAŠATI ŽIVOTINJE

Uzvišeni Allah odlikovao je sinove Ademove i stvorio ih u najljepšem obliku, pa je ružno da oni oponašaju životinje ili liče na njih. Nama je zabranjeno da se u toku namaza pokrećemo ili zauzimamo položaje koji podsjećaju na životinje, jer je to u suprotnosti sa skrušenošću i ne priliči klanjaču. Na primjer, prenosi se da je Allahov Poslanik ﷺ zabranio tri stvari u namazu: *kljucanje kao vrana, širenje podlaktica kao mesožder i obavljanje namaza na jednom mjestu, poput deve na svojoj teritoriji.* [1]

Rečeno je da ako čovjek uvijek klanja na istom mjestu u džamiji, on je poput deve koja stalno sjedi na jednom mjestu. [2]

U drugoj predaji: *"On mi je zabranio da kljucam poput pijetla, da sjedim kao pas ili da se okrećem kao lisica".* [3]

Ovdje smo spomenuli načine za postizanje skrušenosti, kako bismo težili da ih praktikujemo i kako bismo mogli izbjegavati ono što umanjuje ili oduzima skrušenost.

---

[1] Bilježi Ahmed, 3/428.

[2] El-Fethu-l-Rabbani, 4/91.

[3] Bilježi Imam Ahmed, 2/311; *Sahihu-l-Tagrib*, br. 556.

UTICAJ VESVESA NA SKRUŠENOST (U NAMAZU)

Islamski učenjaci posvetili su veliku pažnju pitanju vesvesa u namazu, pa ćemo razmotriti i njihov uticaj na skrušenost:

Ako je osoba izložena ogromnom uticaju vesvesa (šejtanovih došaptavanja) u namazu, da li je njegov namaz ispravan ili ga mora ponoviti?

Ibnu-l-Kajjim (Allah mu se smilovao) kaže: *"Rečeno je: 'Šta mislite o namazu onoga koji klanja bez skrušenosti; da li mora ponoviti namaz ili ne?'*

U pogledu nagrade – neće mu se računati, osim dijelova u kojima je bio skoncetrisan i posjedovao potpunu skrušenost, pred Uzvišenim Allahom."

Ibn Abbas, r.a., rekao je: *"Od vašeg namaza nećete imati, osim dijelova u kojima ste bili prisutni"*.

U *Musnedu* se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: *"Neće čovjek obaviti namaz, a da mu se ne zapiše - osim polovina, trećina, četvrtina ... ili desetina"*.

Uzvišeni Allah je odredio nagradu klanjaču zavisno od njegove skrušenosti i ukazao da onaj koji nema skrušenosti neće biti od uspješnih. Ako je klanjač ostvario potpunu skrušenost u većini namaza, ne treba ga ponavljati, jer nafile - namazi i zikrovi nadoknađuju nedostatke koji se pojave u toku farz-namaza.

Islamski učenjaci su se razišli u mišljenjima – u slučaju da se nije postigla skrušenost i propisna koncetracija u toku namaza.

Takođe, mišljenja se razlikuju po pitanju da li osoba koja je bila izložena ogromnom uticaju vesvesa mora ponoviti namaz ili ne.

Ibn Hamid (Allah mu se smilovao) mišljenja je da se namaz obavezno mora ponoviti, ali većina učenjaka ne dijele njegovo mišljenje.

Dokaz im je činjenica da je Allahov Poslanik ﷺ naredio klanjaču koji se zbuni u namazu da učini sehvi - sedždu i nije spomenuo da se namaz mora ponoviti, mada je rekao: *"Šejtan dođe svakome od vas u namaz i kaže, sjeti se toga i toga, sjeti se toga i toga, o nečemu što je klanjač zaboravio, dok ga ne zavede do te mjere da čovjek ne zna koliko je rekjata klanjao"*.

Po pitanju nagrade, nema razlike u mišljenju; jasno je da je ona određena u zavisnosti od skrušenosti i prisustva srca u namazu, jer Allahov Poslanik ﷺ kaže: *"Čovjek može obaviti namaz, a da mu ništa ne bude zapisano osim polovina, trećina, četvrina ... ili desetina"*.

Ibn Abbas, r.a., rekao je: *"Od namaza nećete imati osim onoliko, koliko ste bili prisutni u njemu"*.

Tako da namaz nije korektan u smislu dobijanja nagrade, ali je važeći u smislu da ga ne moramo ponoviti. [1]

U *Es-Sahihu* prenosi se da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: *"Kada mujezin prouči ezan, šejtan pobjegne da ga ne čuje. Kada se ezan završi, on se vrati; a kada namaz počne, šejtan pobjegne, ali se ubrzo vraća i stane između klanjača i njegove duše, govoreći: sjeti se toga i toga, sjeti se toga i toga - o nečemu što je klanjač zaboravio dok ga ne zbuni i on ne zna koliko je rekjata klanjao. Ako se to desi, neka klanjač učini sehvi – sedždu dok sjedi"*.

Rekli su: *Allahov Poslanik ﷺ naredio je u slučaju namaza, u kojem nas je šejtan zaveo ili smo zaboravili*

---

[1] *Medaridžu-l-Salikin*, 1/112.

koliko smo klanjali, da učinimo sehvi – sedždu. Nije naredio da se namaz ponovi.

Kažu: *Ovo je razlog o sehvi – sedždi: da uznemiri šejtana i omete ga u stajanju između klanjača i njegove duše (u toku namaza). Zbog toga se ove sedžde nazivaju i 'dvije uznemiravajuće sedžde'.* [1]

Ako kažemo da se namaz mora ponoviti da bi se ostvarila nagrada, onda to klanjač mora da odluči sam. Ako želi da postigne obećanu nagradu, može ponoviti namaz, a ako želi da je propusti, onda ne mora.

Ako kažemo da moramo natjerati ljude da ponove namaz i kaznimo ih ako to ne urade, primjenjujući na njima propise, kao na one koji ostave namaz, onda to nije u redu. Između ova dva stava, ovaj je ispravniji. I Allah najbolje zna.

---

[1] *El-Medaridžu-l-Salikin*, 1/528-530.

ZAKLJUČAK

Skrušenost je vrlo ozbiljan i važan dio namaza koji je nemoguće ostvariti bez Allahove pomoći. Ne posjedovati skrušenost doista je prava nesreća. Allahov Poslanik ﷺ učio je u dovi: *"Allahumme inni euzu bike min kalbin la jahš'a"*. (Gospodaru moj, utječem ti se od srca koje nema skrušenosti.) [1]

Oni koji posjeduju skrušenost različitih su nivoa i stepena. Skrušenost je stanje srca, koje može da jača ili slabi. Neki klanjači posjeduju skrušenost, veliku kao oblaci na nebu, dok drugi završavaju namaz ne razumijevajući bilo šta od njega.

"Kad je u pitanju namaz, postoji pet grupa ljudi :

1. Nemarni, koji griješe prema sebi samima. Oni ne upotpunjavaju abdest, ne klanjaju u propisano vrijeme i ne obraćaju pažnju na obavljanje neophodnih dijelova u namazu.
2. Pridržavaju se spoljašnje suštine namaza, klanjaju na vrijeme i upotpunjavaju abdest, ali su izgubili bitku protiv vlastite duše i preplavljeni su šejtanovim vesvesama.
3. Pridržavaju se spoljašnje suštine namaza, klanjaju na vrijeme i svoj abdest upotpunjavaju, bore se protiv sebe i vesvesa, ali su zaokupljeni borbom protiv svog neprijatelja (šejtana) i on im ukrade od namaza; zauzeti su namazom i džihadom istovremeno.
4. Upotpune sve potrebno za propisani namaz, njihovo srce je predano,

---

[1] Prenosi Tirmizi, 5/485 br. 3482; *Sahihu-l-Tirmizi*, 2769.

skoncetrisano i oprezno da nešto ne propuste; brinu se da obave namaz propisno i perfektno. Njihovo srce duboko je zadubljeno u namazu i obožavanju Allaha.

5. Oni koji sve to urade, ali svoje srce usmjere ka Uzvišenom Allahu i pred Njim stoje s ljubavlju, dubokom odanošću i strahopoštovanjem, kao da Ga zaista vide. Vesvese su smanjene i prepreke između njih i Gospodara podignute su. Razlika u namazu između ovih osoba i drugih veća je od razlike između nebesa i Zemlje. Kada oni klanjaju, zaokupljeni su razmišljanjem o Uzvišenom Allahu i osjećaju veliko zadovoljstvo.

Prva grupa klanjača zaslužuje kaznu; druga je opravdana; treća – streme i trude se, pa se ne smatraju griješnicima; četvrta – zaslužuje nagradu i peta – oni koji se približavaju Uzvišenom Allahu, jer je namaz za njih izvor zadovoljstva. Onaj koji pronađe svoje uživanje u namazu na ovom svijetu, naći će uživanje da bude u Allahovoj blizini na ahiretu, kao i na dunjaluku. Ko u namazu nađe zadovoljstvo duše, uvijek će naći zadovoljstvo oko sebe, a ko to ne postigne, biće uništen vlastitim osjećanjima žaljenja i kajanja radi ovozemaljskih stvari". [1]

---

[1] *El-Vabilu Es-Sejjib.*

Na kraju, molim Uzvišenog Allaha da budemo od onih koji će posjedovati potpunu skrušenost u svojim molitvama i da primi pokajanje robova koji se iskreno kaju za svoje počinjene grijehe, Amin.

Naša posljednja dova je; neka je hvala Allahu, Gospodaru Svjetova.

SADRŽAJ